

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut

Maria Šavkun

Mitmekeelse kooli mõju õpilaste keeleoskuse arengule

Bakalaureusetöö

Juhendaja prof Birute Klaas-Lang

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MITMEKEELSUS	7
1.1. Mitmekeelsuse olemus	7
1.2. Mitmekeelsus Euroopas	8
1.3. Mitmekeelsus Eestis	8
2. VENE KEELE POSITSIOON EESTIS	10
3. VÕORKEELE ÕPPIMINE	12
3.1. Võõrkeeleõppe eesmärgid	12
3.2. Võõrkeele õppimine Eestis	12
4. VARASEMAD UURINGUD	14
5. UURIMISE MEETOD JA ANDMED	16
6. TULEMUSED	19
TULEMUSTE KOKKUVÕTE	42
INTERVJUUDE ANALÜÜSI KOKKUVÕTE	43
KASUTATUD KIRJANDUS	45
LISA 1	50

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

SISSEJUHATUS

Kaasaegses maailmas, kus toimub pidev lõimumine ja globaliseerumine, pööratakse palju tähelepanu koolide rahvusvahelistumisele, mis mõjutab nende pingerida ja edukust haridusvaldkonnas. Eesti pole erand, sest riigi elanikud räägivad 231 erinevat emakeelt. Kõige populaarsem neist on vene keel. (Oja 2021) Eesti statistikaameti järgi oli 2021. a Eestis elavate eestlaste arv on 914.896 ning venelaste arv on 322.700. (Eesti Statistikaamet 2022)

Eesti territooriumil on alati venelasi elanud. Oluliselt suurem tõus oli 19. sajandil, mil Venemaal leidsid aset erinevad reformid. Nimetatud perioodil valitses Venemaal vaesus ja tööpuudus, mis seda rännet põhjustasid. Põhjuseks oli revolutsioon ja kodusõda Venemaal. Aastatel 1940 - 1991 oli peamiseks rände põhjuseks erinevad löökehitused, kuhu tuldi ehitama ja siis jäädi elama. Teiseks põhjuseks oli spetsialistide suunamine erinevatesse NSV Liidu piirkondadesse. Seega toimus ränne Eestisse ka 20. sajandi esimesel poolel, kui Eesti kuulus NSV Liitu. Samas oli Eestis võrreldes teiste Nõukogude Liidu riikidega suhteliselt kõrgem elatustase, mistõttu paljud venelased kolisid siia paremat elu otsima. (Belobrovtseva, Meimre 2017) Eesti NSV Liitu kuulumise ajal rajati siin suur hulk vene õppekeelega koole. 1950ndatel oli Eestis 23% koolidest venekeelsed ja 1980ndatel kasvas see arv 1/3-ni. Põhjuseks oli venekeelse elanikkonna suur kasv. Eesti keele õpetamine vene õppekeelega koolides oli formaalne ja sellele ei pööratud eriti tähtsust. Eesti keel oli sisuliselt fakultatiivtunni staatuses. Samas tõusis eesti õppekeelega koolides vene keel õpetamine oluliselt, seda õpetati esimesest klassist alates. (Hiio 2009) Pärast Eesti taasiseseisvumist lahkus Eestist osa venekeelsest elanikkonnast. Suurem osa jäänutest koondus Tallinnasse ja Harjumaale ning muidugi jäi endiselt venekeelne elanikkond Ida-Virumaale. Need kohad on ka käesoleval ajal suuremad vene õppekeelega koolide asukohad. Muutunud on aga haridussuund, kuna ikka enam ja enam püütakse vene õppekeelega koolide õpilastele eesti keelt õpetada, et lapsed saaksid tänu keeleoskusele kergemini eesti ühiskonda sulanduda. Keeleoskus annab rohkem võimalusi eriala omandamiseks ja kõrgkoolis õppimiseks.

Eesti keel on Eesti riigikeel, kuid kõik Eesti elanikud ei oska eesti keelt vajalikul tasemel. Tasemel, mis annaks võimaluse probleemideta edasi õppida või töötada. 2018. a uurisid

Tallinna Ülikool ja Eesti rakendusüuringute keskus Centar eesti keele oskust Eesti teise kodukeelega elanike hulgas. Vastavalt uuringu tulemustele ei valda 133 000 - 176 000 täiskasvanud inimest eesti keelt heal tasemel. (Parksepp 2018)

Eesti üldhariduse õppekeel on valdavalt eesti keel, aga õpetust antakse ka inglise, soome, prantsuse ja vene keeles. Kõige rohkem on venekeelne õpe koolides just Ida-Viru ja Harju maakonnas, kus elab suur osa vene keelt kõnelevatest inimestest. Olen ise pärit Ida-Virumaalt ja isiklikult kogunud, et eesti keele omandamise venekeelses keskkonnas, kus on vähe eestikeelset suhtlust, on olnud probleemne. Viimasel ajal on eesti keele õppimine õnneks tõusnud uuele tasemele ja maakonnas püütakse parandada eestikeelse hariduse saamise võimalusi noorte jaoks. On märgata, et Ida-Virumaal on paljud lapsevanemad huvitatud sellest, et laps käib eestikeelses lasteaias ja valitakse õpe eesti õppekeelega koolis. Paljudes vene õppekeelega koolides on juurdumas keelekümblus. Kahjuks toimub see aga ikkagi venekeelses ümbrus- ja keskkonnas. Võib eeldada, et varane ja pidev eesti keelne õpe annab lapsele maast madalast rohkem võimalusi eesti keelt õppida. Kuid paljud teevad endiselt otsuse vene keeles õppimise kasuks. Seetõttu on väga tähtis uurida, mis võiks parandada olukorda Ida-Virumaa linnades, kus suur osa inimestest ei oska eesti keelt või valdavad seda vähesel määral. Riigikeele hea valdamine elanike poolt aitaks kaasa ka maakonna arengule.

2015. a asutati Ida-Virumaal näiteks riigigümnaasium, mis on sisuliselt mitmekeelne kool, kus õpivad koos nii eestlased kui ka muukeelsetest peredest õpilased. Selles koolis õpivad eestlased ainult eesti keeles, aga teistele on õppeaineid, mida õpetatakse ka vene keeles. Õpilased olid eelnevalt lõpetanud põhikooli, kus kõik või enamik õpilasi olid sama emakeelega. Soovin uurida, kuidas on mitmekeelses koolis õppimine mõjutanud vastavalt, kas eesti või vene keele omandamist ja hoiakuid sihtkeele suhtes. Mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne.

Eesmärgist johtuvalt esitan järgmised küsimused: 1. Kuidas mõjutab mitmekeelses keskkonnas õppimine vene emakeelega õpilaste eesti keele arengut ja hoiakuid eesti keele suhtes? 2. Kuidas mõjutab mitmekeelses keskkonnas õppimine eesti emakeelega õpilaste vene keele arengut ja hoiakuid vene keele suhtes?

Bakalaureusetöö andmete kogumiseks ja töötlemiseks kasutan kvalitatiivseid meetodeid. Andmeid kogusin poolstruktureeritud intervjuude abil ja andmete analüüsiks kasutasin sisuanalüüsi.

Töö koosneb sissejuhatausest, neljast põhipeatükist, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse nimekirjast ja lisatud küsimustikust. Esimene, teine, kolmas ja neljas peatükk on teooriaosad. Esimene peatükk käsitleb mitmekeelsust ning kirjeldab, mis on mitmekeelsus ja selle staatus Euroopas ja Eestis. Teises peatükis leiab käsitlust võõrkeele õpetamine üldiselt ning kuidas see toimub Eestis. Kolmandas peatükis võib saada ülevaate varasematest uuringutest, millele tööd kirjutades on tuginetud. Neljas peatükk iseloomustab vene keele positsiooni tänapäeva Eestis.

Viiendas peatükis on kirjeldatud uurimise meetodit ja andmete kogumist. Kuues ja seitsmes peatükk käsitlevad andmete analüüsi ja esitavad tulemused. Tulemusi on analüüsitud intervjuu teemadest lähtuvalt ja iga osa analüüs lõpeb ka lühikokkuvõttega.

Bakalaureusetöö lõpetab üldine kokkuvõte, milles peegelduvad ka vastused püstitatud uurimisküsimustele.

1. MITMEKEELSUS

1.1.Mitmekeelsuse olemus

Mitmekeelsus algab emakeele ehk siis esimese keele (K1) oskusest. Emakeeleks ehk esimeseks keeleks võib nimetada keelt, mida me hakkame omandama varases lapsepõlves vanematega suheldes ja mida kasutatakse kõige rohkem. (Tomusk 2019)

Oma eluaja jooksul õpitakse tavaliselt lisaks emakeelele veel erinevaid keeli. Mitmekeelsus on tänapäeva üleilmastunud maailmas loomulik nähtus, mida iseloomustab mitme keele kasutamine igapäevases suhtluses või erinevates keelekasutuse valdkondades. Mitmekeelsust võiks nimetada ellujäämise viisiks, sest teiste keelte kasutamisega püüavad inimesed kohanduda keskkonnaga, kus nad peavad elama või mõnda aega asuma. (Mogilevich 2017)

Keeli võib omandada nii lapsepõlves kui ka täisealisena ja neid keeli kasutada situatsioonist või kohast sõltuvalt.

Mitmekeelsus on aluseks inimkonna arengule nii individuaalselt kui ka globaalselt. Mitmekeelsus aitab arendada paljusid tegevusvaldkondi, toetades rahvusvahelisi suhteid. Inimese jaoks aitab keelteoskus tugevdada ajutegevust. Inimestel, kes räägivad mitut keelt, on kõrgem intelligentsus ja arenenud loovus. Rääkimata sellest, kui suureks nende osas nõudlus tööturul kasvab. (Tender 2010)

Mitmekeelsust uurides pööratakse tähelepanu teguritele ja meetoditele, mis ilmnevad keelekasutuses. (Morozova 2012) Keeleteadus, pedagoogika, psühholoogia ja kultuuriteadus tegelevad mitmekeelsusega, püüdes analüüsida probleeme ja väljakutseid, mis on seotud mitmekeelsusega. (Taskaeva 2018)

Teine keel (K2) on keel, mida inimene hakkab omandama ja valdama pärast emakeelt selles keskkonnas, kus seda keelt kasutatakse. Teise keele omandamine võib viia “keelekontaktidest johtuvatele keelemuutusele” (*contact-induced language change*), mis on põhjustatud sihtkeele mõjust emakeelele. Ümbritseva keelekeskkonna mõjust võib ette tulla ka koodivahetust (*code-switching, code-mixing*), kui emakeeles rääkides inimene kasutab omakeelse sõna asemel teiskeelseid elemente. Eeltoodud ilmingutele mõjuvad paljud tegurid, mis sõltuvad keelekasutuse sagedusest, keskkonnast ning suhtlusringist,

tegevusalast jne. (Argus jt 2021) Välismaal elavad inimesed võivad näiteks perekonnas suhtlemiseks valida asukohariigi keele, et lapsel oleks lihtsam riigikeelt omandada. (Rootsi Eestlaste keelekomisjon 2020)

1.2. Mitmekeelsus Euroopas

Euroopa Liidus on 24 riigikeelt. Euroopa püüab kaitsta ja arendada keelelist mitmekesisust, kuid samal ajal pöörab igale riigikeelele piisavalt tähelepanu ja ergutab erinevate keelte õpetamist. Kuid Euroopa Liidu elanike endi seas on väga erinev arvamus mitmekeelsusest. Keegi usub, et mitmekeelsus on elu lahutamatu osa, mis annab inimesele palju võimalusi. Keegi arvab, et ELis peaks olema üks ametlik keel. Samuti on arvamus, et inglise keele leviku tõttu kaotavad paljud teised keeled oma väärtust. (Tender 2010)

Euroopa Liidu keelepoliitika, eesmärgiks on, et iga inimene oskaks emakeelele lisaks vähemalt kahte võõrkeelt. Paraku räägivad vaid vähesed kodanikud rohkem kui ühte keelt. Kui inimesed räägivad mitut keelt, on need keeled inglise, prantsuse, saksa ja hispaania keel. Põhimõtteliselt eelistavad inimesed võõrkeele õppimiseks inglise keelt. (Tender 2010) Inglise keele valimine võõrkeeleõppes hõlbustab Euroopas suhtlemist kasutamist, kuna enamasti pole ühegi vestluskaaslase jaoks inglise keel emakeel. Seetõttu on suhtlussituatsioonis mõlemad osapooled samas olukorras ja kummalgi neist pole privileege. (Maruste 2022)

Suure kasutusala keelte leviku tõttu võivad aga teised keeled oma kasutusala kaotada. Teadlased on välja toonud, et tänapäeval on paljud keeled hävimisohus. Hinnanguliselt jääb 21. sajandi lõpuks alles vaid 10% keeltest, millest omakorda 5% on ohustatud. (Tender 2010)

Paradoksaalsel kombel on mitmekeelsus nii meie keelerikkuse päästja kui ka selle hävitaja.

1.3. Mitmekeelsus Eestis

Eestit võib nimetada mitmekeelsuse traditsioonidega riigiks. 13. sajandil räägiti Eesti territooriumil eesti keele kõrval saksa, hiljem rootsi keelt ja vene keelt. 19. sajandil hakkas intensiivselt levima vene keele kasutamine. Nõukogude okupatsiooni ajal nõuti

vene keele oskust. Kuid Nõukogude Liidu rivaalitsemise tõttu erinevate riikidega ergutati ka mitmekeelsust. (Tender 2010)

Pärast iseseisvuse väljakuulutamist sai Eesti riigikeeleks ainult eesti keel, kuid vajadus vene keelt rääkida säilis. Pärast NSV Liidu lagunemist jäi Eestisse elama palju muukeelseid elanikke. (Tender 2010) 2011. aasta seisuga räägib ühes võõrkeeles 369 532 inimest. Üht võõrkeelt valdasid 291 961 inimest ning kolme võõrkeelt 149 611 inimest. Võõrkeeli ei osanud ning ei vullanud 369 027 elanikku. (Statistikaamet 2011)

Mitmekeelset haridust pakutakse Eestis alates lasteaiast. Aastast 2000 tegutseb riigis keelekümbelus ehk lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õpe). Keelekümbelus on moodus, mille abil omandatakse teist keelt, säilitades emakeelt. Lasteaias lapsed õpivad keelt ja kultuuri mängulise õppe kaudu, mida korraldab õpetaja. Koolide keelekümbelusprogrammides on õpilastel võimalus õppida osa õppeainetest vene keeles ja osa eesti keeles. Õppetöömaht eesti keeles on vähemasti 60%. 2022. aasta seisuga oli keelekümbelusprogrammiga liitunud 69 lasteaeda ja 37 kooli. Suur osa koolidest ja lasteaedadest keelekümbulusega on Ida-Virumaal ja Harjumaal. (SA INNOVE 2022)

On koole, kus õpivad koos nii eestlased kui ka muu kodukeelega lapsed, mis loob õpilastele ühise suhtlusruumi ehk segaklassid.

Õppides mitmekeelses või eestikeelses koolis, satuvad muukeelsed inimesed reeglina kakskeelsusse ehk kahe keele – vene ja eesti kokkupuute olukorda. Eesti keel muutub nende jaoks suhtlusvahendiks uue keskkonnaga. Samal ajal säilitavad nad oma keele ja hoiavad sidet venekeelsete sugulaste ja sõpradega ning tarbivad venekeelset meediat jne. (Morozova 2012)

2. VENE KEELE POSITSIOON EESTIS

Nõukogude okupatsiooni perioodil rajati Eestis suur hulk vene õppekeelega koole, kus lapsed said haridust nõukogude poliitika koostatud programmi järgi. Sellistes koolides oli eesti keele õpetamise tase väga madal, mistõttu enamik vene lapsi ei osanud Eestis elades eesti keelt. Pärast taasiseseisvumist otsustas Eesti valitsus tagada vene õppekeelega koolidele kvaliteetne eesti keele õpe. Aastaid on möödunud, kuid paljud koolid töötavad siiani vene keeles. Osalisele eestikeelsele õppele viidi üle vaid osa gümnaasiume. (Tomusk 2019)

Hetkel on jätkuvalt trend, et paljud spetsialistid peavad tööle saades olema kakskeelsed. See ei puuduta ainult vene elanikkonda, kes peab kindlasti rääkima riigikeelt, vaid ka eesti keelt emakeelena kõnelevaid inimesi. On palju erialasid, kus töötajad peavad kvaliteetse teeninduse jaoks oskama vene keelt. Enamasti puudutab see avalikku sektorit. Töötades kauplustes või erinevates büroodes on vaja osata vene keelt, sest maal elab suur hulk vene inimesi, kes ei oska eesti keelt nõutud tasemel. (Berezkina jt 2020) Sageli ei oska eestikeelsed noored, eriti klienditeenindaja ametikohale tulles, vene keelt üldse või räägivad seda vähe. Juhtub ka seda, et tööle kandideerides märgitakse avaldusele, et töötaja vene keel on heal tasemel, kuid tegelikkuses inimene elementaarseid fraase ei oska. (Mellik 2010)

Viimastel aastatel on eesti keelt kõnelevate noorte seas olnud madal eesti keele oskus. Noored hakkasid eelistama inglise keelt. Aastatel 1977-1994 sündinud eestikeelsest elanikkonnast räägib 2016. aasta seisuga vene keelt vaid 25%, inglise keelt aga ligi 75%. Võrreldes vene elanikkonnaga, kelle jaoks on koolis esikohal eesti keele ja alles seejärel inglise keele õpe, on eestlastel täpselt vastupidi. Koolis keskenduvad lapsed inglise keele õppimisele. (Tammaru 2016)

Praegu saab enamik vanemaid aidata oma lapsi, kellel on eesti keel emakeel, vene keele õppimisel kaasa aidata. Kuid lähenemas on aeg, mil noorem põlvkond, olles täiskasvanud, ei saa aidata lastel vene keelt õppida. Vähese vene keele oskuse üheks põhjuseks võib pidada vene keele õppe koormuse vähenemist koolides. Vene keele tundideks on ette nähtud vaid 2-3 tundi nädalas. Tagatipuks hakkavad eestikeelsed lapsed

vene keelt õppima alates kuuendast klassist. Gümnaasiumis otsustab õpilane ise, kas ta jätkab vene keele õppimist või mitte. (Filippov 2012)

3. VÕÕRKEELE ÕPPIMINE

3.1. Võõrkeeleõppe eesmärgid

Võõrkeele oskus aitab inimest nii kodumaal kui ka võõrsil. Võõrkeelte abil on inimestel rohkem võimalusi tööturul. Inimene võib saavutada märkimisväärset edu oma karjääris. (EESTI VÕÕRKEELTE STRATEEGIA 2009)

Igaüks peab aru saama, mis on tema võõrkeele õppimise eesmärk. Paljude inimeste jaoks mängib suurt rolli lootus saada hea töökoht. Maailmas on väga erinevaid tegevusvaldkondi, kus keelteoskus on kõrgelt hinnatud. Keelteoskus avardab inimlikke piire, andes inimesele valikuvõimaluse. Seega saab inimene mitut keelt teades valida mitte ainult sobiva tegevuse, mida ta teha tahaks, vaid ka töö geograafilise asukoha. Võõrkeeleoskus annab võimaluse ka näiteks välismaal oma haridusteed jätkata. (Inglise Maja 2022)

3.2. Võõrkeele õppimine Eestis

Eestis on üldhariduskoolides ette nähtud vähemalt kahe võõrkeele õpe. Venekeelses koolis peavad lapsed õppima eesti keelt teise keelena. Teiseks võõrkeeleks on koolis pakutav keel (inglise, saksa, prantsuse jne). Eesti koolides nõutakse lastelt ka kahe võõrkeele õppimist, mis vastavad kooli võimalustele ja laste soovidele. (Haridus- ja Teadusministeerium 2022)

Gümnaasium annab võimaluse õppida kolmandat võõrkeelt, milleks võib olla soome, heebrea, hiina jne keel. Gümnaasiumi lõpus sooritab õpilane esimese võõrkeele kohustusliku riigieksami, kui ta õppis eestikeelses koolis. Gümnaasiumis eesti keelt teise keelena õppides peab õpilane sooritama gümnaasiumi lõpetamisel eesti keele ja teise võõrkeele oskuse taseme eksami. (Haridus- ja Teadusministeerium 2022)

2002 a. alates õpitakse vene põhikoolis eesti keelt ja võõrkeelt 1. klassist. (EESTI VÕÕRKEELTE STRATEEGIA 2009)

Statistika andmetel õppis Eesti üldhariduskoolides 2020/2021 õppeaastal eesti keelt teise keelena 31 919 õpilast ja vene keelt võõrkeelena õppis 56 833 õpilast. Inglise keelt õppisid 127 593 õpilast, saksa keelt 12 197 õpilast, prantsuse keelt 4431 õpilast, hiina keelt 182 õpilast, heebrea keelt 311 õpilast, soome keelt 1189 õpilast, jaapani keelt 105

õpilast, ladina keelt 6 õpilast, rootsi keelt 441 õpilast, itaalia keelt 137 õpilast ning hispaania keelt 1651 õpilast. (EHIS 2021)

Haridus- ja Noorteamet kinnitab oma veebileheküljel, et vene põhikooli vilistlasele on vastavalt olukorrale vajalik osata kasutada eesti keelt argielus. Oskusi peab jaguma edasipidise õppimise jaoks. Õppijat ergutab õppima kindlasti võimalus kasutada eesti keelt ka koolist väljaspool, kuid motivatsiooni aitavad tõsta nii õpetaja ja tema õppemeetodid kui ka klassi üldatmosfäär. (Haridus- ja Noorteamet 2011)

2021. aastal sooritas eesti keele teise keelena riigieksami 2251 õpilast. Neist 1364 (60,6%) gümnaasiumi õpilastest sooritas keskmise punktisummaga 63.5 ja näitas seega oma keeleoskust *B2-tasemel*. *B1 ja B2 keelekasutaja* on inimene, kes võib iseseisvalt kasutada keelt. *B1 keelekasutaja* saab vestelda tavalisele teemale ning leida tekstist põhimõtet. Oskab väljendada suhtlemisel või kirjutaisel mõtet, kui teema on töö, õppimine, vaba aeg jne. *B2 keelekasutaja* suudab suhelda keerukatel teemadel ning hästi avaldada oma seisukohta. Oskab kasutada oma kõnes erinevaid keerukaid grammatilisi vorme. (Haridus- ja Teadusministeerium 2007) Põhikoolis tegi eesti keele teise keelena lõppeksami 3233 õpilast ning said *B1-taseme* 1958 õpilast. Keskmise hinne sellel aastal oli 64.7 punkti. Põhikooli vene keele võõrkeelena eksamil osales 409 õppijat. Tulemuste keskmine protsent oli 84.1 punkti ning said edukalt sooritasid 385 inimest. (Eksamite infosüsteem, 2021) 2020. aastal vene keele võõrkeele riigieksami tegi 85 inimest 28 koolist. Keskmise sooritamise protsent oli 89%. Kõik osalejad said vene keeles *B2-taseme*. (Kasuri 2020)

4. VARASEMAD UURINGUD

Kuna antud bakalaureusetöö uurib, kuidas mitmekeelne keskkond mõjutab kõnelejate arvamusi ja hoiakuid keskkonnas kasutatavate keelte suhtes ja vastavalt teise keele/võõrkeele arengut, kasutan teoreetilise ja metodoloogilise lähtealusena 2014. aastal läbi viidud Tartu Ülikooli uuringut (Klaas-Lang jt 2014), kus analüüsiti vene põhikooli õpilaste arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta.

Toetun ka Tõnu Tendri doktoritööle, kus käsitletakse mitmekeelsust Euroopas ja Eestis ning Eesti elanike motivatsiooni võõrkeelte õppimisel ja seda mõjutavaid tegureid. Autor rõhutab, et Euroopa Liidu jaoks on väga oluline suunata oma elanikke mitut keelt õppima ja valdama, mis mõjub hästi tema riigi arengule. Võõrkeelte õppimist edendades on riikidel võimalik parandada nii haridussüsteemi kui ka poliitilist olukorda, alustades koostööd erinevate riikidega. Siiski on oluline mitte unustada iga elaniku emakeelt, et säilitada Euroopa Liidu keelerikkus. Seega seatakse kindel eesmärk - osata emakeelt ja vähemalt kahte võõrkeelt. Eurobaromeetri 2006. aastal läbi viidud uuring näitab, et 28% ELi elanikest räägib kahte võõrkeelt, samas kui 44% elanikest ei räägi ühtegi võõrkeelt. Näiteks 38% Madridi noortest elanikest, vanuses 18-24 aastat, räägib vähemalt üht võõrkeelt, Manchesteris 32%. Eestis valdab vähemalt üht võõrkeelt 93% 20-29-aastastest ja 96% 15-19-aastastest, mis näitab, kui palju võõrkeeleoskust Eestis väärtustatakse. Tõnu Tender kirjutab, et keeleõppes parimate tulemuste saavutamiseks on vajalik integratiivne motivatsioon - motivatsioon, mille puhul inimene õpib keelt tundes huvi selle rahvuse kultuuri, keele, inimeste ja kommete vastu, kelle keelt ta õpib. Eesti muu kodukeelega elanikel on eesti keele õppimisel põhiliselt instrumentaalne motivatsioon, mis tuleneb sellest, et keelt pole vaja ühisest huvist, vaid keeleoskusest, mis on vajalik töötamiseks ja riigis elamiseks. (Tender 2010)

Tänapäeval on palju võimalusi, kuidas inimene võib omandada võõrkeeli. Eestis on venelastele eesti keele õppimisel ja eestlastele vene keele õppimisel üks võimalus on tandemõpe, mille käigus venelane ja eestlane aitavad teineteisel õppida oma keelt. Seda meetodit on Euroopas praktiseeritud alates 1970. aastatest. Kahe erineva keele rääkijad saavad kohtuda igal pool, kus neile sobib, ja rääkida üksteisega erinevates keeltes, astudes koos üle keelebarjääri. Paarides õpivad erinevatest rahvustest inimesed neile erinevaid

kultuure ja kombeid. (Huneke 2018) Mitmekeelne koolikeskkond pakub ka sarnaselt tandemõppele võimalust olla samaaegselt nii õppija kui õpetaja, õppida oma suhtluspartneri keelt ja õpetada talle enda oma. Eesti keeleolukorra stabiliseerimiseks on loodud RITA-ränne projekt, mis tegeleb rändest tingitud probleemidega. Üks programmidest on mitmekultuurilise kooli mudel, mis loob koolimudeli, mis hakkab õpetama eesti keeles ja looma ühtse mentaliteedi, säilitades samas õpilaste ja õpetajate mitmekeelsuse ja kultuuri. Mudel on suunatud õppetööle koolides erinevates keeltes, kuid rohkem on rõhku pandud vene õppekeelega koolide venekeelsele arendamisele. Selle projekti puhul peetakse oluliseks, et lisaks keeleoskuse omandamisele ei kaoks õppija teadmisi ka teistest õppeainetest. Selle mudeli koostamisel võetakse arvesse paljusid tegureid, mis on seotud kooli kultuuri ja asukohaga. Seetõttu rakendatakse iga kooli puhul eraldi lähenemist. (Tartu Ülikool 2022)

2015. aastal loodi kahe-suunalise keelekümbluse programmi, mis võiks ühendada vene- ja eestikeelseid lapsi. Programmi eesmärk on arendada teise keele oskust nii eesti kui vene keelt kõnelevate laste lapsepõlvest. Selle meetodi järgi räägivad lapsed pool päeva eesti, pool päeva vene keeles nii omavahel kui ka õpetajatega. Selles olukorras, kaob domineeriv keel ning lapsed kiiremini omandavad teist keelt. (Berezkina jt 2020)

5. UURIMISE MEETOD JA ANDMED

Andmete kogumiseks ja analüüsiks olid valitud kvalitatiivsed uurimismeetodid: poolstruktureeritud intervjuud ja sisuanalüüs. On läbi viidud poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu näeb välja nagu tavaline dialoog. Sissejuhatavad küsimused peaksid looma meeldiva suhtlusõhkkonna, et küsitletav tunneks end mugavalt ja saaks vabalt vastata küsimustele. Kõik küsimused on seostatud täpse teemaga ja on aegsasti koostatud, aga võivad varieeruda suhtlemises. Intervjueerija võib küsida spontaanseid küsimusi, kui see on tema arvates vajalik. Poolstruktureeritud intervjuus on kohustuslik esitada avatud küsimusi, mis suunavad vastajat oma arvamuse põhjendamisele ning detailsetele vastustele. (Õunapuu 2014) Intervjuu küsimustik peab vastama uurimisprobleemile ning aitama leida vastuseid uurimisküsimustele. Intervjuude vastuste analüüsiks on kasutatud sisuanalüüsi meetodit, mille abil eritletakse teksti andmeid ja otsitakse küsimustele vastused. Sisuanalüüs on tekstiga väga seotud, mis aitab leida selles peidetud tähendusi ja laiemaid vastuseid uurimisküsimustele. Kirjeldus on läbi viidud väga detailselt, kasutades koode, mis näitavad analüüsi aluseks olevaid vastuseid. (Kalmus jt 2015)

Kool, mis oli valitud uurimise läbiviimiseks, on mitmekeelne kool, mis asub Ida-Virumaal. See on gümnaasium, kus noored õpivad 10.-12. klassis. Kool pakub õpet nii vene kodukeelega õpilastele, kes on varem lõpetanud venekeelse põhikooli, kui ka eesti kodukeelega õpilastele, kes on varem lõpetanud eestikeelse põhikooli. Venekeelsed noored võivad valida eestikeelse programmi, et eesti kodukeele ja muu kodukeelega õpilastega koos õppida ning õppetöö toimub eesti keeles. On ka võimalus valida osaliselt venekeelne õppevorm, kus õpetatakse matemaatikat, vene keelt ja kirjandust vene keeles.

Materjali kogumiseks sai kahe nädala jooksul läbi viidud poolstruktureeritud intervjuud. Sihtgrupiks olid gümnaasiumi õpilased: 6 õpilast olid vene emakeelega, kes õpivad veneõppekeelega klassis, sh 2 õpilast 10. klassis, 2 õpilast 11. klassis ja 2 õpilast 12. klassis. Teised 6 õpilast olid eesti õppekeelega, kes õpivad eestikeelses klassis, sh 2 õpilast 10. klassis, 2 õpilast 11. klassis ja 2 õpilast 12. klassis. Intervjueeritavad sai valitud gümnaasiumi õppenõustaja abil, kes aitas leida avalad ja aktiivsed õpilased. Nad olid valmis uurimuses osalema ning olid suutelised andma esitatud küsimustele detailseid

vastuseid. Osa intervjueeritavatest olid ka minu tuttavad, kes selles koolis õpivad. Õpilaste intervjuerimiseks sai küsitud kirjalik luba koolilt ja õpilaste vanematelt, kellele sai tutvustatud ka antud bakalaureusetöö uurimusküsimusi.

Intervjueeritavate valimine toimus lumepallivalimi meetodi põhjal. Lumepallivalim on meetod, mis tuleneb inimestevahelisest ühendusest. Esimesed uurija leiutatud uuringus osalejad on ette nähtud teiste osalejate küsitluseks, kes on esimeste osalejatega parameetritelt sarnased. Sellise valimi miinuseks on uuringus osalejate kuulumine samasse rühma, mis moonutab tulemusi. (Tartu Ülikool 2022) Selles uuringus olid kõik osalejad tüdrukud, sest autor valis oma tuttavate seast kolm õppivat uuritavat gümnaasiumi õppurite hulgast, kes omakorda aitasid leida oma tuttavate hulgast järgmisi osalejaid. Kooli õppenõustaja andis uuringu läbiviibimiseks paljude õpilaste kontaktid, kuid ainult tüdrukud olid valmis intervjuus osalema ning vastasid nõutud kriteeriumidele.

Vestluses osalejad olid enne gümnaasiumi tulekut õppinud erinevates põhikoolides. Intervjuu toimus venelastega vene keeles ning eestlastega eesti keeles. Uuritud sai seda, missugust rolli mängib mitmekeelne kool õpilaste eesti/vene keele arengus ja kas mitmekeelne koolikeskkond mõjutab ka arvamusi vastavalt eesti/vene keele olulisuse kohta. Kõikides intervjuudes olid avatud järgnevad põhiteemad: 1) keeled enne gümnaasiumi, 2) mitmekeelse gümnaasiumi valiku põhjendus, 3) õppimine ja eesti/vene keele kasutus mitmekeelses koolis, 4) keeleoskuste enesehinnang, mitmekeelse kooli mõju keeleoskuse arengule. Intervjuud kestsid keskmiselt 15 minutit. Oluline oli luua õpilastele sundimatu vestlusõhkkond.

Kõik küsitletud said eelnevalt uuringut tutvustava informatsiooni ja andsid nõusoleku oma vastuste anonüümseks kasutamiseks teadustöös.

Kuna intervjuu oli poolstruktureeritud, esitasin küsitletud õpilasele ka spontaanseid küsimusi, et täiendada vastust või täpsustada tema poolt öeldut. Seda oli tarvis ka teha sellel juhul, kui õpilastel oli mõnele küsimusele raske kohe vastust leida.

Vestlused toimusid Zoomis, pärast litereerisin helifailid tekstiks. Iga intervjuu kestis keskmiselt 13-17 minutit. Venekeelne intervjuu tõlgiti töö autori poolt eesti keelde.

Kogutud intervjuude sisuanalüüsi abil oli võimalik esitatavatele uurimisküsimustele leida vajalikud teemad.

Valitud uurimiseks gümnaasium on märgitud Y tähega. Teine gümnaasium on märgitud X tähega.

Intervjueeritavad on töös kodeeritud:

EN10 - 10. klassis õppiv eesti emakeelega naisõpilane

EN11 - 11. klassis õppiv eesti emakeelega naisõpilane

EN12 – 12. klassis õppiv eesti emakeelega naisõpilane

VN10 – 10. klassis õppiv vene emakeelega naisõpilane

VN11 – 11. klassis õppiv vene emakeelega naisõpilane

VN12 – 12. klassis õppiv vene emakeelega naisõpilane

6. TULEMUSED

Järgnevalt esitatakse ja analüüsitakse intervjuudes kogutud andmeid. Teemadest käsitleti: 1) õpilaste eesti/vene keele kasutust erinevates situatsioonides; 2) õpilaste enesehinnang vene/eesti keele omandamise kohta; 3) õpilaste gümnaasiumi valiku põhjendus; 4) õpilaste õppimine koos teise keele kõnelejatega; 5) õpilaste vene/eesti kasutamine koolis; 6) õpilaste vene/eesti kasutamine väljaspool kooli; 7) õpilastele mitmekeelse kooli mõju õpilaste eesti/vene keele oskuse arengule. Eesti keelt rääkijatele ja vene keelt rääkijatele esitati ühesugused küsimused, aga erinevate keelte kohta.

1. Õpilaste eesti/vene keele kasutus erinevates situatsioonides

Et uurida õpilaste eesti/vene keele kasutust erinevates situatsioonides, esitati intervjuueeritavatele peaküsimus „Mis keeles suhtlete kodus? Sugulastega? Sõpradega?“ Lisaküsimused olid „Kui tihti ja mis olukordades kasutasite eesti/vene keelt enne ja pärast gümnaasiumisse minekut?“.

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Ida-Virumaa on maakond, kus põhiliselt kasutatakse vene keelt. Näiteks teeninduses (kauplused) töötavad kas venekeelsed või vabalt vene keelt valdavad inimesed. Põhiliselt kasutavad venekeelsed õpilased suhtlussituatsioonides vene keelt (4; 5).

Üks küsitletutest vastas, et ta räägib Ida-Virumaa poodides teenindajatega eesti keeles (6). Teised eelistavad rääkida poodides ainult vene keeles, kasutades eesti keelt teenindajatega ainult eestikeelsetes linnades (3). Oli neid vastajaid, kellel on võimalus suhelda eesti keeles sugulastega või tuttavatega, kelle emakeeleks on eesti keel (1; 2). Need inimesed, kelle sugulussuhetes eestlasi ei ole, ei kasuta Ida-Virumaal eesti keelt (4).

- 1) VN12: On paar tuttavat, kellega ma räägin eesti keeles. On ka tuttav näiteks välismaalt, temaga ma loomulikult räägin inglise keeles.
- 2) VN12: Ma olen kasutanud eesti keelt üsna palju, sest minu sugulased on eestlased ja suhtlemine nendega moodustas 50% kogu minu suhtlemisest. Saan öelda, et olen rääkinud palju eesti keeles.
- 3) VN11: Eesti keelt kasutan ka käies suurtes linnades nagu Tallinn ja Tartu.

- 4) VN11: Kodus, sõpradega ja erinevates situatsioonid, kus ma kunagi olen olnud, kasutan ma vene keelt. Mulle tundub, et enne gümnaasiumisse astumist ma ei kasutanud eesti keelt mujal kui spordivõistlustel.
- 5) VN10: Kodus ja sõpradega räägin ma vene keeles.
- 6) VN12: Ja loomulikult kasutan eesti keelt ka poodides.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Eesti kodukeelega õpilased räägivad pereliikmetega ainult eesti keeles (7; 11). Mõnedel vastajatel on venekeelsed sõbrad või tuttavad, kellega nad saavad vene keeles suhelda (8: 9). Ühest vastusest selgus, et õpilane saab vabalt suhelda venelastega sotsiaalmeedias, aga tavalises elus ta ei kasuta teist keelt (9). Üks küsitletu vastas, et tal on võimalus vene keelt kasutada suhtluskeelena trennides (10). Selgus, et kõik eestlased ei suhtle vene keelt emakeelena kõnelevate inimestega (12).

- 7) EN12: Igal pool suhtlen eesti keeles.
- 8) EN10: Sõpradega ma suhtlen nii eesti keeles kui ka vene keeles, aga rohkem ikkagi vene keeles, kuna mul on vene emakeelega sõpru palju ning nemad ei oska eesti keelt. Enne gümnaasiumisse minekut kasutasin ma vene keelt igapäevaselt, sest ma lävisin õues venelastest sõpradega.
- 9) EN11: Sõprade seas on mul nii eestlasi kui ka venelasi - nendega suhtlen nii eesti kui ka vene keeles. Sotsiaalmeedias nendega (sõpradega) suheldes, võisin vabalt kirjutada vene keeles. Kui me aga räägime päriselust ja silmast silma suhtlemisest, siis mina ise ei suuda kõnelda eriti vene keelt.
- 10) EN11: Enne gümnaasiumit suhtlesin vene keeles trennis, kui keegi midagi küsis ja ma pidin vastama või kui mul endal oli vaja küsida.
- 11) EN11: Kodukeel on eesti keel.
- 12) EN10: Kõikidega ma suhtlen eesti keeles ja vene keelt ma kasutan ainult koolis vene keele tundides.

Kokkuvõte

Nii eestlased kui ka venelased eelistavad rohkem kasutada lähedaste inimestega suhtlemises emakeelt. Sugulaste või heade tuttavatega suhtlemisel, kelle emakeel on teine

keel, kasutavad õpilasaed omandatud keeleoskusi ka teises keeles. Samuti olukordades, kus emakeelt kasutada ei saa, näiteks spordivõistlustel või tundmatute inimeste poole pöördumisel, kasutatakse teist keelt.

2. Õpilaste enesehinnang vene/eesti keele omandamise kohta

Selleks, et selgitada välja õpilaste keeleoskus, oli vaja küsida, et milline eesti keele tase oli õpilastel põhikoolis ning missugune see nüüd on, et näha, kas on muutunud eesti keele oskus ja missugustel põhjustel. Intervjueeritavatele sai esitatud peaküsimus „Kui hea oli teie vene keele oskus põhikoolis ja missugune on see nüüd?“. Lisaks täpsustavaid küsimusi „Kuidas hindate oma eesti/vene keele osaoskusi (lugemine, kuulamine, rääkimine, kirjutamine. Enesehinnangu skaala: halb, rahuldav, hea, väga hea.)“, „Mis põhjustel üks oskus on nõrgal tasemel, aga teine oskus on heal tasemel?“.

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Selgus, et mõnede õpilaste eesti keele tase oli varem nõrgem kui nüüd (13; 16). Paljud on suutnud õppetöö käigus tõsta oma kuulamis- ja rääkimisoskust, sest oli võimalus rohkem eesti keelt kuulata ning seda igapäevases elus kasutada (13; 16). Ühel vastajal oli õppes tagasimineku. Olukorda põhjendas ta halbade suhetega eesti keele õpetajaga ning seetõttu toimus motivatsiooni langus ja tema eesti keele oskused halvenesid (14). Küsitletute hulgast vastas üks õpilane, et temal ei ole probleemi keele õppimisega (15). Ühel vastajal olid raskused grammatikaga, kuid õpilane põhjendab edasimineku uuele tasemele hea õpetamistasemega (17).

13) VN12: Mulle tundub, et üheksandas klassis minu eesti keele oskus ei olnud nii hea nagu näiteks praegu. Mul on kadunud keelebarjäär, on lihtsam rääkida, selle tõttu arvan, et mul on hea tavakeele oskus.

14) VN12: Mõtlen, et minu eesti keele tase oli kõrgem enne, kui ma tulin gümnaasiumi. Põhjuseks arvan olevat selle, et mulle sattus õpetaja, kellele ma ei meeldi.

15) VN11: Ma olen humanitaarala inimene ning inglise, eesti ja teiste keelte õppimisega mul oli ja on kõik hästi.

- 16) VN11: Rääkimisoskus jättis soovida. Gümnaasiumis õppides on arenenud palju edasi ka minu kuulamisoskus.
- 17) VN10: Varem on esinenud probleemid grammatikaga, aga praegu seda probleemi ei ole, kuna oskusi on juurde tulnud.

Küsitlusest selgus, et kõikidel õpilastel on eesti keele valdamises erinevad nõrgad küljed, mis on tekkinud eesti keeles suhtlemise puudumise tõttu (19; 20; 21). Õpilased arvavad, et kui nad on sattunud eesti keele keskkonda, kus nad igal pool kuulevad eesti keelt ning tekib vajadus seda kasutada kõnekeeles, siis nende eesti keele oskus paraneb (18).

- 18) VN11: Mul on nõrgad lugemis- ja rääkimisoskused, sest varem ma ei arendanud neid eriti. (---)Sattudes olukorda, kus sind kohustatakse rääkima eesti keeles ja sinu õppekava on 80% eestikeelne ning tahad või mitte, aga tänu sellele sinu eesti keele tase hakkab tõusma.
- 19) VN12: Mõtlen, et see (kuulamisoskus) paranes, sest ma sain rohkem praktikat pärast üheksandat klassi.
- 20) VN11: Mõtlen, et rääkimisoskus on mul kõige nõrgem, sest ma elan ja õpin venekeelses keskkonnas ja eesti keeles räägin väga vähe.
- 21) VN10: Kõik minu oskused sõltuvad keele kasutamisest praktikas.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Suurem osa õpilastest nentis, et nende vene keele oskus on edasi arenenud (22; 24; 25). Nad rääkisid, et gümnaasiumis on õpetamistase olnud kõrgem ning õpilastel on süvenenud huvi õppida (24). Kuna on õpilane, kes on kasutanud pidevalt vene keelt argielus, siis ta keeletase on jäänud samale tasemele, sest see on olnud juba heal tasemel palju aastaid (23).

- 22) EN12: Kindlasti võin öelda, et gümnaasiumi tulles, on vene keele oskus muutunud paremaks, kuna põhikoolis eesti õppekeelega klassides õppides olid vene keele tunnid suhteliselt nõrgal tasemel ning ei andnud uusi teadmisi.
- 23) EN10: Minu vene keele oskused põhikoolis õppides ja nüüd on täpselt samal tasemel.

24) EN11: Ma ütleks, et mu vene keele oskus gümnaasiumis on natuke paremaks läinud.

25) EN10: Ütleks, et põhikoolis õppides oli vene keele oskus halvem kui praegu.

Nendel õpilastel, kes kasutavad argielus vene keelt, on head rääkimis- ja kuulamisoskused, sest nad praktiseerivad seda (26; 28). Aga need, kes ei kasuta kõnekeeles vene keelt, on hästi arenenud lugemisoskused, sest seda palju harjutatakse tundides, kuid mitte tavaelus (27; 29; 31). Vastuste põhjal võib märgata, et eesti keelt emakeelena kasutavad noored saavad aru kõnest, aga ei oska anda head vastust (30).

26) EN12: Ütleksin, et minu oskused on pigem head või isegi väga head.

27) EN12: Ma arvan, et kõige parem oskus oli lugemine, sest seal pidi tähed lihtsalt selgeks õppima ning need lugedes kokku panema, kindlasti polnud sõnarõhud alati õiges kohas.

28) EN10: Osad oskused on nõrgemal tasemel, sest ma ei ole kasutanud neid oskuseid igapäevaselt ning ei ole harjutanud. Igapäevaselt ma räägin ja kuulan vene keelt rohkem, kui kirjutan või loen.

29) EN11: Rääkimine on kehvem, kuna ma väldin olukordi, kus pean vene keelt kõnelema.

30) EN11: Ma saan aru kõigest, mida räägitakse. Ma lihtsalt ei oska hästi vastata.

31) EN10: Praegu ütleks, et lugemine on kõige parem, rääkimine on rahuldav, kuid kuulamine ja arusaamine on halb.

Kokkuvõte

Ülaltoodust selgub, et gümnaasiumis õppimine on tulnud kasuks, et teise keele oskuse taset tõsta. Vene keelt emakeelena kõnelevatel õpilastel on kadunud keelebarjäär ning paranesid rohkem rääkimisoskused, sest neile avaneb koolis rohkem võimalusi puutuda kokku eesti keele ja eestikeelse keskkonnaga. Eesti emakeelega õpilastel arenesid lugemis- ja grammatikaoskused, sest gümnaasiumis tuli uus vene keele õpetaja, kes oskas tõsta õpimotivatsiooni ning õpilased süvenesid huviga õppimisse. Mõned, nii eesti kui ka vene emakeelega õpilased räägivad, et võrreldes põhikooliga, on neil teise keele oskus tunduvalt paranenud.

3. Õpilaste gümnaasiumi valiku põhjendus

Esitatud küsimuse eesmärgiks oli teada saada, millistel põhjustel nad valisid gümnaasiumi. Peaküsimus oli järgmine: „Miks te valisite õppimiseks selle gümnaasiumi?“, täpsustavad küsimused „Kas oli ka muid valikuid mõttes? Kes aitab teha valiku? Kui suurt rolli gümnaasiumi valimises mängis see, et see on mitmekeelne gümnaasium? Kas olete oma otsusega rahul? Miks? Mis vastas ootustele, mis oli teisiti?“.

Uurimiseks valitud gümnaasium on ainukene kool Ida-Virumaal, kus erinevates klassides õpivad koos nii venelased kui ka eestlased. Eestis on eestikeelseid koole ja gümnaasiume, kus eestikeelsed ja venekeelsed õpilased õpivad koos. Lisaks õpitakse nendes koolides ühe õppekava järgi. Kuid uuritud gümnaasiumis õpib suur osa vene noortest venekeelses klassis ning nad omandavad osa aineid emakeeles.

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Tuleb tõdeda, et õpilastel ei olnud suurt valikut gümnaasiumi valides. Piirkonnas on ainult kaks gümnaasiumi. Õnneks on siiski võimalus, et ühe linna elanikud võivad õppida X gümnaasiumis ja vastupidi, sest need linnad asuvad lähestikku. Teised koolid asuvad linnades, mis paiknevad õpilaste elukohast kaugemal. Autor järeldab, et õpilased valisid selle gümnaasiumi, sest teine gümnaasium, mis asub linna lähedal, on uus kool, kus kõik on veel ebastabiilne- õppetöö ei ole veel paika loksunud (32). Valitud gümnaasium, kus õpilased õpivad, on juba usaldusväärne variant.

Selgub, et suurt rolli mängisid ka sõprade arvamused, kes juba õppisid gümnaasiumides. Võiks öelda, et mõned õpilased valisid gümnaasiumi tuttavate ja sõprade kogemuste ja soovitude põhjal (34; 35; 37). Paljud otsustasid gümnaasiumi õppima asuda just selle asukoha järgi, ning teisi variante ei kaalutud (33; 34; 36; 37). Vastustest ei selgunud, et vanemad oleksid aidanud valikut teha. Küsitlustest ei tulnud välja ka see, et õpilaste valikut õppima asumisel oleks mõjutanud mitmekeelsus koolis (33; 35; 36).

32) VN12: Kuna sel ajal, kui ma pidin valima gümnaasiumi, kuhu õppima minna, X gümnaasium alustas tööd ja ma otsustasin sinna mitte õppima minna.

33) VN12: (---) sõita teise linna ei tahtnud. (---) See, et Y gümnaasium on mitmekeelne ei mänginud kooli valikul rolli.

- 34) VN11: Kuna Y gümnaasium oli kodu läheduses, siis ma valisin selle kooli. Olen ka kuulnud palju negatiivset X gümnaasiumi kohta.
- 35) VN11:... ja käisid halvad jutud X gümnaasiumist, selle tõttu ma ei tahtnud seal õppida. Y gümnaasiumis juba õppisid minu sõbrad, kes rääkisid mulle rohkem koolielust ja tänu saadud infole oli see minu jaoks optimaalseim variant. (---) . Ei mänginud mingit rolli, et see on mitmekeelne kool. See ei olnud nii tähtis minu jaoks.
- 36) VN10: Valisin Y gümnaasiumi, sest see asus minu kodu lähedal. Meeldisid mulle ka seal pakutavad moodulid, samuti ei olnud ma kuulnud selle kooli kohta halba tagasisidet tuttavatelt. (---) Peamiselt ei mänginud rolli, et see on mitmekeelne gümnaasium.
- 37) VN10: Kooli valimises oli tähtis asukoht.

Olid õpilased, kes jäid rahule ning kool vastab nende ootustele. Nad arvavad, et gümnaasiumis on kvalifitseeritud ja mõistvad õpetajad, hea töökorraldus ja kooli õhkkond (38; 41). Teisest küljest, on õpilased, kellel on langenud õpimotivatsioon (40) ning nendele ei meeldi kooli õpetajad ja seal õppimine. Öeldi ka, et õppejuhid ei aita alati õpilastel nende probleeme lahendada ja koolis ei valitse alati sõbralik õpikeskkond (39). Suurem osa õpilastest jäid aga kooliga rahule. Kokkuvõtteks saaks öelda, et palju võib sõltuda õpilasest endast ja suhtumisest õppimisse. Iga inimene tajub iga situatsiooni erinevalt. Suurt rolli mängib inimese psühholoogia, sellepärast on raske teha ennatlikke järeldusi.

- 38) VN12: Ütleksin, et jäin rahule, sest koolis on palju häid õpetajaid, kes annavad põhjalikke teadmisi.
- 39) VN12: Mulle üldse ei meeldinud see gümnaasium, sest see ei ole minu jaoks haridusasutus, kus aidatakse lapsi. Minu ootused olid tegelikult väga positiivsed. (---) Olen kokku puutunud sellega, et kui sa palud õppejuhtidelt abi, siis nad ei tee midagi. See on koht, kus õpilaste arvamustega ei arvestata.
- 40) VN11: Eelmisel aastal olin rahul, aga sellel aastal olen tüdinud õppimisest. Aga arvan, et minu motivatsioon ei sõltu õpetajatest.

41) VN11: Olen valikuga rahul, sest mulle meeldib õppeprogramm, kuidas õpetajad õpetavad ja üldse koolielu. Võin öelda, et gümnaasium vastab täielikult minu ootustele.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Eestikeelsete õpilaste seas mängisid gümnaasiumi valikul suurt rolli õppemoodulid, mida kool pakkus (44). Paljud õpilased leidsid, et moodulite valik on Y gümnaasiumis põnev ning selle põhjal nad tegid oma valiku (47). Teine osa õpilastest arvas, et oluline on kooli asukoht kodu lähedal, kuna pole vaja kulutada palju aega sõidule (42; 45; 46). Üks küsitletu vastas, et ta sai kutse gümnaasiumist, sest põhikoolis olid tal head õpitulemused (43). Valiku tegid kõik õpilased ise.

42) EN12: Y gümnaasium on minu elukohale kõige lähemal asuv gümnaasium. (---) Valiku tegin mina ise, ei soovinud kelleltki abi küsida, kuna teadsin, et tahtsin ise otsusele jõuda.

43) EN12: Valisin pigem sellepärast, et sain kutse Y gümnaasiumisse põhikooli heade tulemuste põhjal ning ei pidanud vestlusel käima ega mingeid sisseastumiskatseid tegema.

44) EN10: Ma tean, et mu ema soovis, et ma läheksin õppima kodu lähedal asuvasse X gümnaasiumisse, aga seal polnud minule sobilikku moodulit.

45) EN11: (---) X gümnaasiumi katsed ebaõnnestusid. (---) Teise linna oleks mul vaja olnud sõita kahe bussiga, mis tundus ajakulukas.

46) EN11: Mõlemad mu vanemad vennad käisid siin koolis. See kool on kodu lähedal ja mul ei olnudki teist valikut.

47) EN10: Valikus olid moodulid, mis rohkem huvi pakkusid. Ja samuti teadsin, et osa mu sõpradest lähevad sellesse kooli. Valiku tegin ikkagi ise, kuid arutasin enne vanematega läbi.

Gümnaasiumi valikul ei mõjutanud eestikeelseid noori see, et õppeasutus on mitmekeelne (48; 49). Õpilased on juba harjunud, et nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis on suhteliselt palju vene emakeelega peredest õpilasi (50).

48) EN12: See, kas gümnaasium on mitmekeelne või mitte, mind eriti ei huvitanud.

49) EN12: Ma ei arvanud, et see oleks näiteks segav faktor või kuidagi positiivselt mõjutav faktor.

50) EN11: See on juba nagu nii tavaline, et ongi nagu kaks keelt igal pool.

Mõned õpilased jäid kooliga rahule ning arvavad, et gümnaasiumis on sõbralik õhkkond ja heal tasemel õppetöö ning asjatundjad õpetajad (52;53; 54). Üks õpilane arvas, et ühel õpetajal ei ole vajalikke teadmisi ja oskusi, et õpetada oma ainet (51).

51) EN12: kümnendas klassis olin oma valikuga rahul, sest paljud klassikaaslased olid endised ning oli mugav õppekeskkond. (---) Torkas silma asjaolu, et näiteks mõned inglise keele õpetajad räägivad vigaselt inglise keelt ning kõik ei oska ka eesti keelt normaalselt, et ainet seletada, aga on ka paar väga head inglise keele õpetajat.

52) EN10: Ma olen väga rahul oma gümnaasiumi valikuga, kuna mul on head klassikaaslased, mõnus töökeskkond, pole mingeid pingeid ega probleeme. Mul polnud isegi väga erilisi ootusi, minu ainus soov oli minna õppima enda valitud moodulit ning see soov sai täidetud. (---)

53) EN11: Olen oma otsusega rahul ja ei kahetse oma kooli valikut. (---) mu klass on parim, keda endale tahta, päriselt ka.

54) EN10: Ma olen väga rahul oma tehtud gümnaasiumi valikuga, kuna mul on head klassikaaslased, mõnus keskkond, pole mingeid pingeid ega probleeme.

Kokkuvõte

On näha, et õpilastel on väike koolide valik õpingute jätkamiseks, mille tõttu, valisid pärast põhikooli lõpetamist paljud õpilased just selle gümnaasiumi ja suurt osa mängis siin ka kooli asukoht. Erinevus eestlaste ja venelaste vahel on selles, et mõned vene kodukeelega noored valisid ka kooli oma tuttavate soovitusel. Eesti kodukeelega õpilased panid esikohale meelepärase õppekava. Vastuste põhjal saaks öelda, et gümnaasiumi mitmekeelsus ei mänginud rolli kooli valimises nii eestlaste kui ka venelaste õppijate jaoks. Õpilaste arvamusel, see ei ole oluline tegur.

4. Õpilaste õppimine koos teise keele kõnelejadega

Üks olulisem tegur, mis mõjub keelearengule on teise keele kasutus tundides. Järgmiseks oli tarvis saada infot õppimise teise keele kõnelejate kohta. Küsimus sõnastati: Kui palju teil on õppeaineid, kus te õpite koos vene/eesti kodukeelega õpilastega? Ning õpilastel oli vaja rääkida ka sellest, kui palju neil on vaja töötada ainet õppides koos vene/eesti kodukeelega õpilastega?

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Õpilased õpivad koos teise keele kõnelejatega ainult valikainetes ehk moodulites, mille õpilased võivad endale ise oma huvide põhjal valida (55; 56; 57). Nendes ainetes õpilased ei suhtle omavahel eriti tihti. Tunnid toimuvad nagu loengud, kus õpilased peavad kuulama. On moodul, kus õpilastel oli võimalus vestelda eesti keeles kursuse alguses, kus nad pidid omavahel tuttavaks saama (62).

55) VN12: Ei ole aineid, kus me õpime eestlastega terve kursuse jooksul.

56) VN12: Eesti keeles on mul ainult moodulid, aga need toimuvad üks kord kahe nädala jooksul.

57) VN11: Koos eestlastega olen ainult moodulis. See toimub kaks korda nädalas.

Õpilased õpivad koos teise keele kõnelejatega ainult valikainetes ehk moodulites, mille õpilased võivad endale ise oma huvide põhjal valida (55; 56; 57). Nendes ainetes õpilased ei suhtle omavahel eriti tihti. Tunnid toimuvad nagu loengud, kus õpilased peavad kuulama.

Mõningatel õpilastel on moodulid, kus toimub riigikaitsealaager või erinevad spordimängud ning seal on vaja töötada rühmades (59; 60) On moodul, kus õpilastel oli võimalus vestelda eesti keeles kursuse alguses, kus nad pidid omavahel tuttavaks saama (62). Kui noortel on võimalus moodustada ise tööühmi, siis moodustuvad sellised rühmad, kus on koos ühte emakeelt kõnelevad õppurid (58; 60). On probleem, et rühmas domineerib venelaste hulk ja selle tõttu räägivad õpilased vene keeles (61).

58) VN10: Olime eestlastega sel juhul, kui õpetaja ise jagas meid rühmadesse.

59) VN10: Meil oli riigikaitse õpe, kus meid ühendati ja õppisime koos eestikeelsete õpilastega.

- 60) VN11: Mul on spordimoodul, seoses sellega me tegeleme põhiliselt spordiga. (--
-) Kui me jaguneme ise rühmadesse, siis eestlased on tihti eestlastega, aga venelased venelastega.
- 61) VN11: Eestlastega me suhtleme harva, sest rühmas on kümme õpilast ning kaheksa nendest on venelased.
- 62) VN12: Suhtlesime ainult siis, kui see moodul algas. Meil oli tutvustus ja siis oligi kõik.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Gümnaasiumis on segaklassid, kus eestikeelsed ja venekeelsed õpilased õpivad koos. Uurimise käigus selgus, et eestikeelsed õpilased puutuvad kokku ja töötavad venelastega koos igas tunnis (64). Mis puutub nendesse õpilastesse, kes õpivad venekeelsel õppekaval, nendega puutuvad eestikeelsed õpilased kokku ainult moodultundides (63). Juhtub nii, et rühmades töötades eestikeelsed ja venekeelsed õpilased võivad suhelda omavahel nii eesti kui ka vene keeles (65). See saab toimuda juhul, kui mõned valikained toimivad nagu loengud, õpilased ei tööta rühmades (66).

- 63) EN12: Olid ka valikkursused, kus me õppisime teiste klasside õpilastega, kelle kodukeeleks oligi vene keel.
- 64) EN10: Me õpime igas aines koos vene kodukeelega õpilastega. Ükskõik mis aine see ka poleks, siis seal on vähemalt üks õpilane, kelle kodukeel on vene keel.
- 65) EN10: Tavaliselt me töötame koos nendega, kui me teeme rühmatöid. Minu rühma satub alati vähemalt kaks vene kodukeelega klassikaaslast ning me suhtleme alati segamini, vahest eesti keeles ning siis järsku vene keeles.
- 66) EN11: Aga moodulis ei ole olnud grupitöid.

Kokkuvõte

Eestikeelse ja venekeelse õppekavaga õpilased on ühendatud ainult valikainetes, mis toimuvad üks või kaks korda nädalas. See näitab, et venekeelsetel õpilastel on vähe kokkupuupuudet eestikeelsete koolikaaslastega õppetundides. Suuresti, need ained toimuvad nagu loengud, kus õpilased ainult kuulavad ning ei tööta rühmades. On üksikud ained, kus õpilastel on võimalus töötada gruppides ja tegeleda koos teist kodukeelt

kõnelevate õpilastega, aga lapsed ei tule mugavustsoonist välja ja eelistavad töötada samasuguse emakeelega õpilastega. Mängib ka rolli, et koolis on suur venelaste õpilaste hulk. See tähendab, et valikainetes, kus eestlased ja venelased õpivad koos, klassis on vene keele kõnelejate ülekaalus. Selletõttu, õppijad sagedamini kasutavad vene keelt rühmatöodes. Eestlastel on rohkem võimalusi suhelda vene keeles, sest igas eestikeelse õppekavaga klassis on vene kodukeelega lapsed, kellega eesti emakeelega õpilased saavad praktiseerida vene keelt, kuid mitte kõik eestlased kasutavad seda võimalust.

5. Teise keele kasutamine koolis

Suurt rolli teise keele omandamisel mängib keele kasutamine. Mitmekeelses koolis on palju võimalusi teist keelt kasutada, sest seal õpivad ja töötavad erineva kodukeelega õpilased. Põhiküsimus oli sõnastatud: Kui tihti (igapäevaselt tundides, tunnivälisel ajal) te kasutate vene/eesti keelt õpetajatega suheldes? Täpsustamiseks olid esitatud järgmised küsimused: Millest see sõltub? Kui tihti te kasutate vene/eesti keelt koolis (vahetunni ajal, tundides, kooliüritusel, klassivälises tegevuses)?

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Venekeelsetel õpilastel toimuvad kirjanduse ja vene keele tunnid vene keeles. On neid õpilasi, kes valisid õppimise emakeeles, näiteks matemaatika, siis nende ainete õpetajatega õpilased rääkivad vene keeles (70). Teistes õppeainetes on kohustuslik teha tööd ja esitada need eesti keeles. Need õpetajad, kes õpetavad eesti keeles, nõuavad, et nendega eesti keeles suheldakse (67; 71). Õpilased võivad kasutada vene keelt vahetunni ajal vene emakeelega õpetajatega suheldes, kuid koolis ei ole neid õpetajaid palju (68; 69). Eriolukordades saavad õpilased pöörduda õpetaja poole vene keeles.

67) VN12: Õpetajad ise hakkavad eesti keeles rääkima, sõltumatu sellele, milline on nende emakeel.

68) VN12: Mulle tundub, et ma kasutan eesti keelt kõikide õpetajatega suheldes.

69) VN11: Vahetunni ajal, kui õpetaja on vene emakeelega, siis ma kasutan vene keelt, aga kui tema emakeel on eesti keel, siis räägin temaga eesti keeles. Meil ei ole väga palju õpetajaid, kelle emakeel on vene keel.

70) VN11: Vene keeles räägin ainult matemaatika, kirjanduse ja vene keele tundides.

71) VN10: Sagedamini ma suhtlen õpetajatega eesti keeles tunni ajal, sest see on kohustuslik.

Tunniväliselt eelistavad mõned õpetajad, kes isegi on vene kodukeelega, suhelda õpilastega eesti keeles (72; 73), et õppijatel oleks rohkem võimalusi eesti keelt praktiseerida. See on väga hea valik, sest Ida-Virumaal on vähe kohti, kus inimesed võivad enda kõnekeelt arendada. Kuid koolis on töötajad, kellega saab vestelda erinevatel teemadel ning kuulda, kas kõnes on vigu, mida saaks parandada.

Tekivad probleemid nendel õpilastel, kes on liiga tagasihoidlikud ning kardavad ise pöörduda õpetaja poole (74). Õppija võib hästi õppida ja mõista kõike, mis õpetaja räägib, aga neid pidurdab keelebarjäär .

72) VN12: Koolist väljaspool, kui ma puutun kokku õpetajaga, isegi siis, kui ta on venekeelne, ma räägin temaga eesti keeles. Õpetajad ise hakkavad eesti keeles rääkima, sõltumatu sellest, milline on nende emakeel.

73) VN10: Väljaspool tundi räägin õpetajatega ka eesti keeles, sest nad esialgselt esitlesid end eesti keelt rääkivate õpetajatena. Mõnikord võin öelda ühe sõna venekeeles, et mind mõistetaks.

74) VN10: Aga väljaspool tundi ma suhtlen nendega harvemini. Seda mõjutab minu häbelikkus, hirm rääkida eesti keeles, sest ma kardan vigu teha.

Vaatamata sellele, et õpilastel on hea võimalus praktiseerida teist keelt keelekandjatega, ei kasuta õpilased kahjuks seda (76). Noored ei taha eriti mugavustsoonist väljuda ning eelistavad suhelda emakeele kõnelejatega. Rolli mängib ka keelebarjäär või negatiivne kogemus, kui teist keelt kasutades, keelekandjad naersid õpilase üle ja selle tõttu tekkis hirm edasi keelt kasutada (77: 78). Vaid üks õpilane vastas, et ta püüab kasutada eesti keelt pöördumisel keelekanda poole (75).

75) VN12: Kui on vaja kuskil esitada küsimusi, näiteks õpilastel, kelle emakeel on eesti keel, siis kindlasti pöördun nende poole eesti keeles.

76) VN12: Õpilastega, kelle emakeel on eesti keel, puutun kokku ainult sööklas.

77) VN11: Ma kardan natuke eesti keeles rääkida. Mul on hirm, et ma ütlen midagi valesti ja eestlased hakkavad minu üle naerma.

78) VN10: Oli ka olukordi, kui meie üle naerdi, sest me kasutasime Google Translate'i. Ei tea, miks õpetaja avalikustas selle terve klassi ees, aga eestlased naersid.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Eesti emakeelega õpilased kasutavad vene keelt ainult nende õpetajatega, kes õpetab vene keelt (79; 80; 82). On inimesed, kes eelistavad väljaspool tundi suhelda õpetajaga vene keelt, aga on need, kes ei kasuta vene keelt tunniväliselt isegi siis, kui on vaja rääkida vene keele õpetajaga (80). Suur osa eestikeelsetest õpilastest ei kasuta vene keelt väljaspool vene keele tundi (81).

Ainult üks õpilane vastas, et ta suhtleb vene kodukeelega koolikaaslastega, aga sagedamini venekeelsed kasutavad vene keelt oma kõnes, aga vastaja räägib eesti keeles ning arvab, et see on mugav (82).

79) EN12: Peaaegu iga õpetajaga suhtlen eesti keeles, välja arvatud vene keele õpetajaga.

80) EN10: Mina kasutan vene keelt ainult vene keele õpetajaga rääkides nii tunnis kui ka tunniväliselt.

81) EN11: Tunnivälisel ajal ei kasuta peaaegu üldse.

82) EN11: Koolis kasutan vene keelt vene keele tundides. Vahetunni ajal oma klassiõdede ja sõbrannadega suhtlemiseks. Kõnelen nendega eesti keeles ja nemad minuga vene keeles. Mina eelistan eesti keeles kõnelda ning nad saavad ka minust aru ja usun, et see on peamine. Klassivälises tegevuses, koolikaaslaste ja tuttavatega suhtlemisel kasutan päris tihti.

Kokkuvõte

Aineõpetajad, kes õpetavad keeli, nõuavad õpilastelt suhtlemist selles keeles, mida ta õpetab. See näitab, et õpetajad püüavad anda õpilastele võimalust keelt praktiseerida. Vene kodukeelega õpilastel on rohkem võimalusi omandada keelt õpetajate abiga, sest nendel on peaaegu kõik õppeained eesti keeles, kus õpetajad ka nõuavad tundides eesti keele kasutamist. Eesti kodukeelega õpilased kasutavad vene keelt ainult vene keele

tundides. Omavahel õpilased suhtlevad rohkem eesti keeles, kuid juhtub ka, et kasutatakse vestluses kaks keelt.

6. Õpilaste vene/eesti keele kasutamine väljaspool kooli

Ühelt poolt on teise keele kasutus koolis väga tähtis keele omandamiseks, teiselt poolt, on vajalik teada, kas on õpilastel võimalus kasutada suhtluseks teist keelt ja kuidas nad seda teevad. Õpilased vastasid peaküsimustele - kui tihti (igapäevaselt tundides, tunnivälisel ajal) te kasutate vene/eesti keelt koolikaaslastega, kelle emakeel erineb teie kodukeelest? Ning täpsustavatele küsimustele - Millest see sõltub? Vene/eesti keele kasutus kooliväliselt? Mis olukordades ja kellega? Kas alustate ise suhtlemist mitte oma emakeeles? Kellega? Esitatud küsimuste eesmärgiks on mõista, kas õpilased oskavad koolist väljaspool kasutada teist keelt ja millal nad seda teevad.

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Vene emakeelega õpilased ei suhtle enamasti eestlastest koolikaaslastega (84: 85; 86). Võib-olla on see seotud sellega, et venelased ja eestlased õpivad kõikajal eraldi ning neil ei ole võimalusi ja hetke leida ühiseks suhtlemiseks. Mõjutab ka suhtlusbarjäär, et mõnedel inimestel on raske alustada suhtlemist, eriti suhtlust teises keeles. Ikkagi on õpilasi, kes suhtlevad eesti keeles trennides või pidude ajal (83).

83) VN12: Eestlastega ma puutun kokku trennide ajal ja sünnipäevadel.

84) VN12: Eestikeelsete koolikaaslastega ei suhtle. Kõik on harjunud sellega, et eestikeelsetel noortel on oma vestlusring, aga venekeelsed on eraldi. Õpilastega, kelle emakeel on eesti keel, puutun kokku ainult sööklas. Kõikidel õpilastel tekkisid oma suhtlusringid juba põhikoolist.

85) VN11: Koolist väljaspool ma ei puutu eestlastega kokku.

86) VN10: Koolis ma ei kasuta eesti keelt suhtlemiseks eestikeelsete õpilastega. Koolist väljaspool ka ei kasuta.

Mõned vastajad kasutavad eesti keelt väljaspool kooli oma töökohas (87; 88) või eestlastest sugulastega suheldes (88; 89). Oli ka õpilane, kes vastas, et tal on võimalus kasutada eesti keelt spordivõistlustel, mis toimuvad erinevates Eesti linnades (90).

- 87) VN12: Koolist väljaspool ma olen suhelnud eesti keeles, kui ma töötasin näiteks teenindajana. Püüan alati eesti keeles rääkida, kui ma olen poes. Lihtsalt, kui mul on vaja midagi teada saada inimeselt, kui ma ei tea, et ta räägib vene keelt, siis ma pöördun tema poole eesti keeles.
- 88) VN12: Ma kasutan eesti keelt kaunis tihti, sest ma töotan kaupluses. Oma eestlastest sugulastega kohtun ma harva.
- 89) VN11: Väljaspool koolil ma ei puutu eestlastega kokku. Suhtlen ainult sugulastega.
- 90) VN11: Eesti keelt kasutan ainult võistlustel.

Õpilased eelistavad alustada suhtlemist eesti keeles teenindajatega, aga väljaspool Ida-Virumaad (93; 95). Üks õpilane kasutab eesti keelt Ida-Virumaa poodides (96). Üks vastaja lisas, et ta võib alustada suhtlusvõrgustikus suhtlemist inglise või eesti keeles (94). Eesti keelt kasutatakse tihti vajaduse korral, kui on vaja midagi küsida või täpsustada (92). Juhtub, et praktika puudumist, laps kardab rääkida teises keeles (91). Sagedane eesti keele kasutus koolis aitab õpilastel ennetada hirmu suhtlemise alustamisel.

- 91) VN10: Ei alusta suhtlemist teises keeles oma keelebarjääri tõttu. Olen tagasihoidlik ning eesti keeles ka alustan vestlust harva.
- 92) VN10: Mul on eestikeelsed sugulased ja ma võin nendega alustada vestlust eesti keeles. Kui mul on vaja midagi teada saada.
- 93) VN11: Loomulikult Tartu või Tallinna poodides hakkab ise eesti keeles rääkima, sest seal võidakse minust mitte aru saada.
- 94) VN11: Juhtub nii, et keegi lisab sotsiaalvõrgustikus end sõbraks ning sellel juhul, ma saan alustada suhtlemist teises keeles, sest mõnikord ei tea, mis keeles inimene räägib.
- 95) VN12: Inimestega, kes töötavad kaupluses ma eelistan vene keeles rääkida, sest Ida-Virumaal kõik kasutavad vene keelt. Tallinna kaupluses räägin eesti keeles. Kui ma ei töötaks, siis ma ei kasutaks eesti keelt nii tihti.
- 96) VN12: Alustan ise rääkimist eesti keeles, kui ma olen poes. Isegi Ida-Virumaal.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Mõned õpilased eelistavad kasutada ainult eesti keelt, sest arvavad, et kõik koolikaaslased oskavad eesti keelt, ning vene keelt pole vaja kasutada (98; 100). Aga on õpilasi, kes suhtlevad vene kodukeelega õpilastega vene keeles, kui nad vene keelt oskavad (97; 99).

- 97) EN12: Tutvusin ka vene kodukeelega õpilastega ning hakkasin nendega rohkem suhtlema, sest nad tundusid palju sõbralikumad minu suhtes.
- 98) EN12: Ei kasuta üldse, sest kõik räägivad ka eesti keelt.
- 99) EN10: Ma kasutan koolis vene keelt üpriski palju, kui suhtlen vene emakeelega klassikaaslastega. Ma räägin nendega vene keeles, sest neil on niimoodi lihtsam mulle seletada midagi ja minul endal on ka lihtsam aru saada ja vastata neile.
- 100) EN10: Kaasõpilastega ma vene keeles ei suhtle, kuna nad oskavad eesti keelt.

Ida-Virumaal elades kasutavad noored üsna tihti argielus vene keelt. See toimub juhul, kui keegi pöördub nende poole abipalvega (103; 105). Mõned kasutavad eesti keelt tuttavatega suhtlemiseks, trennides, poodides jne (101; 102, 103). Sel juhul kasutavad eesti kodukeelega inimesed vene keelt väljaspool kooli. On õpilasi, kes koolist vabal ajal töötavad ning seal on ka vaja vene keele oskust näidata (101; 102).

- 101) EN12: Nagu võis juba aru saada, siis suhtlen rohkem mitte emakeeles, vaid vene keeles, sest vene keele kõnelejaid on selles piirkonnas rohkem. Ka tööl klientidega suheldes märkas, et eesti keelte kõnelejaid on päris vähe, kuid siiski on.
- 102) EN12: Kooliväliselt puutun kokku, kui käime külas ema, isa sõpradel, kui töotan kohvikus.
- 103) EN10: Kooliväliselt ma kasutan vene keelt igapäevaselt, et suhelda oma sõpradega, tuttavatega, poisiga. Kasutan ka õues või näiteks poes vene keelt, kui minult küsitakse midagi vene keeles, siis ma ka vastan vene keeles, kuna muidu teine inimene lihtsalt ei mõistaks mind.
- 104) EN11: Ma käin trennis, kus treener ja trennikaaslased räägivad vene keeles. Seal ma räägin ka vene keeles, kui on vaja.
- 105) EN10: Kooliväliselt kasutan vene keelt vaid tänaval, kui keegi abi vajab või kellaega või bussipeatuses küsib, kas buss tuleb.

Vastused näitavad, et see, kes veedab aega koos venelastega, saab vabalt alustada suhtlemist ning ei karda rääkida vene keeles (106; 107; 109). Aga teised eelistavad vestlust vene keeles mitte alustada, kui see ei osutu väga vajalikuks (108; 110).

106) EN12: Üldiselt alustan Eestis olles alati suhtlust eesti keeles ning kui vaja, siis räägin näiteks inglise keeles.

107) EN10: Ma ise alustan suhtlemist tavaliselt oma sõpradega ja poisiga.

108) EN11: Ei, kindlasti mitte. Väldin seda, et ma oma emakeeles ei räägi.

109) EN11: Näiteks tennis kui on vaja treeneriga midagi rääkida. Kui ma tahan midagi küsida, siis ma lähen üle vene keelele.

110) EN10: Ei alusta. Kui ma alustan juttu, siis ikka eesti keeles. Vene keeles ma ei alusta juttu mitte kunagi.

Kokkuvõte

On õpilasi, kes väljaspool kooli ei puutu kokku teise kodukeelega koolikaaslastega ning kasutavad teist keelt ainult üksikutes situatsioonides: kui käivad poodides, kui keegi tänaval küsib midagi jne. Teist keelt kasutavad need, kes töötavad või käivad huviringides. Vaatamata mitmekeelsele keskkonnale, ei kasuta mõned õpilased teist keelt tuttavate või sugulastega suhtlemiseks, sest kardavad alustada suhtlust teises keeles ning püüavad seda seepärast vältida.

7. Mitmekeelse kooli mõju õpilaste eesti/vene keele oskuse arengule

Selleks, et kuulda küsitletute arvamust nende koolide kohta ja selle mõju nende keelearengule, olid koostatud järgmised küsimused: Kuidas hindate oma osaoskuste arengut nüüd? (Osaoskused ja skaala). Millest on areng tingitud? Lisaküsimused olid järgmised: Mis aitab keele arengule kõige rohkem kaasa? Miks? Mida peaks veel tegema koolis/väljaspool kooli, et teie vene/eesti keele oskus muutuks paremaks? Mis mõju on mitmekeelses koolis õppimisel teie vene/eesti keele arengule? Oluline oli teada saada laste suhtumist gümnaasiumisse ja tõdeda, kas nad tunnevad ise, et nendel toimus eesti keele õppimises mingisugune edasimineku.

a. Vene kodukeelega õpilaste vastused

Õpilased hindavad oma eesti keele oskust, et see on küllaltki heal tasemel ning mõned arvavad, et nende tase tõusis koos gümnaasiumi astumisega, kui nende õppimine hakkas suures mahus toimuma eesti keeles (111; 112; 114; 115). Kõige parema hinnangu annab enda kohta 12. klassi õpilane (112), sest ta õpib gümnaasiumis juba kolm aastat. Kuid 10.-11. klassi õpilased tunnevad end veel ebakindlalt, sest on möödunud vähe aega pärast gümnaasiumi õppima asumist (113; 114; 115; 116).

111) VN12: Hindaksin oma eesti keele oskusi 5-6/10. Keeleareng toimus põhiliselt kooli abiga. Siin on palju suhtlemist ning sa kuuled igal pool eestikeelset kõnet.

112) VN12: Hindaksin oma eesti keele oskust 5/5. Arvan, et eesti keele ma sain selgeks enne kooli sisseastumist. Ainult tänu sellele oli mul lihtsam seda koolis õppida.

113) VN11: Võib eeldada, et gümnaasium on parandanud minu eesti keele oskust ainult ühe protsendi võrra. Võib öelda, et hindan oma eesti keele oskust 7/10.

114) VN11: Valdan eesti keelt 6-7/10. Eesti keele oskus on läinud paremaks tänu gümnaasiumi astumisega. Sest seal on vaja rääkida paljude õpetajatega eesti keeles, kuulata eesti keeles, kontrolltöid kirjutada. Minu elus on kindlasti teatud määral eesti keele oskuse protsent suurenenud.

115) VN10: Arvan, et praegu on minu eesti keele oskused 6/10, sest ma viibin palju eestikeelses keskkonnas. See rutiin aitab arendada eesti keelt.

116) VN10: Praegu hindan oma eesti keele oskust 7/10. Samuti on edasiminekut toetanud see, et eesti keelt on alati kõikjal kuulda ning kõike õpetatakse eesti keeles. Isegi siis, kui ma ei mõista midagi täpselt, arvan, et alatine keeleruumis viibimine annab palju juurde. Mulle tundub, et selle abil midagi salvestub peas.

Õpilaste arvates tunnevad nad koolikaaslastega suhtlemisest puudust ning mõtlevad, et oleks hea, kui gümnaasiumis oleks rohkem õppeaineid koos eestlastega, et nendel oleks võimalus sagedamini nendega kokku puutuda (117; 119; 120; 121; 122). Õpilased soovivad kasutada kõnet mitte ainult õpetajatega, vaid ka eakaaslastega ja et tulevikus osata erinevatel teemadel vestlust arendada. Kuid leidub ka õpilane, kes arvab, et eesti keele oskuse parandamiseks peaks teda mõni teine õpetaja õpetama (118).

- 117) VN12: Koolis võiks rohkem tõhustada õpilasvahetusi eestlastega, näiteks anda võimalus mõnda aega Lõuna-Eestis asuvas koolis õppida või seal elavate noortega suhelda. Tuleb tunnistada, et puht eestikeelses keskkonnas suhtlus annab palju keelearengule juurde.
- 118) VN12: Et parandada oma eesti keele oskust, peab mind õpetama hea õpetaja. Ta peab valmistuma tunniks, suhtuma kõikidesse õpilastesse võrdselt ja andma õpilastele võimalusi oma arvamust avaldada.
- 119) VN11: On vaja ühendada eestikeelseid ja venekeelseid klasse, et kõik õpiksid koos ja rohkem kontakteeruksid omavahel, et venelased õpiksid eesti keelt ja eestlased vene keelt.
- 120) VN11: Koolis võiks olla rohkem kõnepraktikat ja inimesi, kes tahaksid sinuga suhelda eesti keeles. On vaja praktika tunde väljaspool, sest tunni ajal ma kasutan eesti keelt, aga peale tundi ei kasuta.
- 121) VN10: Kool teeb palju, et me oskaksime hästi eesti keelt. On võimalik, et oleks rohkem kontakteerumist eestikeelsete õpilastega, sest see arendab kõnet ja hakkad rääkima.
- 122) VN10: Mulle tundub, et on tarvis vabaneda keelebarjäärist ja tahaksin, et minuga räägitakse rohkem eesti keeles, sest ise ma kardan alustada. Aga koolis on pakutud kõiki võimalusi, et õppida keelt nii eestlastele kui ka venelastele.

Küsitletud väidavad, et mitmekeelsel koolil on märkimisväärne mõju nende keelearengule. Nad tunnevad, et vaatamata sellele, et nad ei suhtle omavanuste õpilastega, nende eesti keele tase tõuseb. Kasuks tuleb eestikeelne keskkond (123; 124; 126). Üks vastaja mõtleb, et tema eesti keele oskus paranes ainult eesti keelt puhtalt kõnelevate õpetajate abiga (127). Õppijad kuulavad eesti keelt igal pool ning nad hakkavad sellega harjuma (128). On õpilane, kes mõtleb, et tema eesti keele oskused oleksid paremad, kui tema klassis õpiksid eestlased (125). Õpilased on juba rohkem valmis ja suutelised vestlema eesti keeles kõnelejatega ning mõistavad kõike, mis nendele räägitakse, mis näitab, et mitmekeelsus on hästi mõjunud venekeelsetele õpilastele ning eestikeelne keskkond määratleb nende eesti keele oskust.

- 123) VN12: Oluline on tugev mõju, et keelebarjäär kaoks ära. Enam ma ei kardaks rääkida ja vigu teha. Kui sa kuulad, sa mõistad, kus sa tegid vea ning järgmisel korral sa juba tead, kuidas õigesti rääkida. See jääb hästi meelde ning on lihtsam rääkida, keeleoskuse tase tõuseb ja laieneb sõnavara. Eestikeelsel keskkonnal on väga määrav mõju.
- 124) VN12: Mitmekeelses koolis peab olema oluline mõju keelearengule, mida toetab eestikeelne keskkond, mis tegelikult mõjub ja motiveerib hästi, sest annab võimaluse suhelda ja loob ka suhtluskeskkonna.
- 125) VN11: Minu oskused oleksid paremad, kui minu klassikaaslaseks oleksid eestlased.
- 126) Mitmekeelne kool mängib väga suurt rolli minu elus. Sest kui ma õpiksin venekeelses gümnaasiumis, ma oskaksin eesti keelt oluliselt vähemal määral.
- 127) VN10: Arvan, et suures osas avaldab mõju ka see, et koolis õpetavad eesti emakeelega või väga hästi eesti keelt oskavad teisest rahvusest õpetajad.
- 128) VN10: Mulle tundub, et mitmekeelsel koolil on hea mõju, sest eesti keel on igal pool ja sa hakkad mõtlema eesti keeles.

b. Eesti kodukeelega õpilaste vastused

Kõik küsitletud tunnevad, et nendel tõusis vene keele kõnelemisoskus ning arvavad, et see on seotud keskkonna ja keele praktikaga (129; 130; 131; 132). Pärast gümnaasiumi astumist, mõned hakkasid rohkem puutuma kokku vene keelega ning see mõjus nende keeleoskusele positiivselt (133).

- 129) EN12: Arvan, et tänu gümnaasiumile on minu osaoskused muutunud paremaks. Mida rohkem ma suhtlen vene keeles, seda paremaks see muutub.
- 130) EN12: Areng on tingitud sellest, et viimase kahe aasta jooksul olen päris palju vene keelt pidanud õppima ning puutun sellega rohkem kokku kui enne.
- 131) EN10: Keele arengule aitab kindlasti kaasa võimalus selles keeles rohkem rääkida. Mida rohkem sa räägid seda rohkem sa iseennast arendad. Aitab ka lugemine, filmide vaatamine.
- 132) EN11: Keele arengule toetab oluliselt keelekeskkond, julgus ja oma enda tahe.

133) EN10: Võib-olla oli põhikoolis vene keele tase umbes 3. Ja nüüd on 5. Ma ikka õpin veel.

Kõikide õpilaste arvamus on see, et tuleb rohkem suhelda vene keeles, et see muutuks paremaks (134; 135; 136; 137). Nende arvates on tähtis, et samal ajal tuleb ka enda keeleoskus ja kultuuri süvateadmine kasuks. Mainiti, et on väga oluline vaadata filme ning lugeda raamatuid vene keeles (136; 137). On ka need, kellel on vaja ületada keelebarjäär ja ei ole vaja karta suhtlust alustada.

134) EN12: Pigem arvan, et peaksin hakkama rohkem suhtlema oma emakeeles, kuid seda on raske teha, sest suurem osa tuttavatest ja inimestest, kellega ma kõige rohkem suhtlen on vene keeles kõnelejad.

135) EN12: Suhtlemine inimestega, venekeelsete filmide vaatamine, lugemine.

136) EN10: Oluline on olla julge, mitte karta vigu teha, suhelda oma eakaaslastega vene keeles, samuti lugeda nt vene keeles uudiseid, raamatuid, vaadata vene keelseid filme, seriaale.

137) EN11: Mul on vaja rohkem praktikat, et mul oleks õige hääldus ja õiged vormid. Sellepärast, et enamused inimesed, kellega ma suhtlen, ma saan nendega eesti keeles hakkama. Ma ei tea, kuidagi imelik on hakata suhtlema vene keeles. Ja kui endal ei tule ka kõige paremini välja, siis ei taha rääkida.

Üks vastaja ütles, et mitmekeelne kool ei mõju kuidagiviisi tema keelearengule, arvates, et pigem venekeelsed õpilased peavad omandama oma eesti keele oskust kooli abil (139). Teised mõtlevad, et kool mõjutab hästi keelearengut, sest ollakse hakanud rohkem kuulama vene keelt ning edendama seda suhtlemise abil (138).

138) EN12: Y gümnaasiumis on väga palju vene keeles kõnelejaid, mis on muidugi tore ning see aitab mind paremini oma mõtteid väljendada vene keeles ja suhelda inimestega vabamalt.

139) EN10: Minu arust ei ole mõju üldse, kuna eriti teiste klassi õpilastega ei suhtle. Ja kui isegi suhtlen, siis eesti keeles, siis see aitab neil eesti keelt paremini õppida. Nad saavad harjutada.

Kokkuvõte

Suur osa õpilastest arvab, et gümnaasiumi õpikeskkond annab head võimalused oma teise keele arendamiseks. Mõned õpilased on veendunud, et nende teise keele oskused paranesid tänu koolis õpitavale ja õpetaja oskuslikule abile ning mõtlevad, et nende eesti keele oskused paranesid eestikeelses keskkonnas. Kasuks on tulnud ka keelekasutus kooli igapäevaelus, kus toimub palju praktikat. Ühelt poolt on noored kindlad, et nad ise peavad pingutama ja julgemalt keelt rohkem praktiseerima nii koolis kui ka väljaspool kooli. Teiselt poolt tahetakse, et koolis oleksid õppeained, kus nad saavad ja peavad kokku puutuma teise kodukeelega õpilastega. Õpetajate poolt oleks vaja neid olukordi rohkem tekitada ja luua võimalusi suhtluseks. Tihti jääb siin õpilaste oma initsiatiiv väheseks.

TULEMUSTE KOKKUVÕTE

Autori läbiviidud uurimine võimaldab vastata uurimistöö küsimusele, mille ülesandeks oli välja selgitada, kuidas mõjutab mitmekeelses keskkonnas õppimine vene emakeelega õpilaste eesti keele arengut ja hoiakuid eesti keele suhtes ning kuidas mõjutab mitmekeelses keskkonnas õppimine eesti emakeelega õpilaste vene keele arengut ja hoiakuid vene keele suhtes? On ilmne, et suurem osa venekeelsetest küsitletud koolinoortest tõstis nii oma huvi kui ka eesti keele oskuse taset. Tulles vene õppekeelega keeleruumist, kus õppetöö toimus peamiselt vene keeles, sukeldusid õpilased eestikeelsesse keeleruumi, kus õpetajate ja koolikaaslastega suheldes on vaja kasutada eesti keelt. Samuti toimub suurem osa õppetööst ja õppekava täitmisest eesti keeles ja eesti keele kaudu. Vene emakeelega intervjuus osalejad rõhutasid, et koolis on nad hakanud harjuma sellega, et koolis kuulevad sageli eesti keelt ja näevad kõiki silte, kooli ürituste plakateid ja teavet ka eesti keeles. Nii parandavad noored oma lugemis- ja arusaamisoskust ning täiendavad sõnavara. Kuid tihti pelgavad venekeelsed noored eesti keelt kõnelevate koolikaaslastega suhtluse alustamist, kui ei looda selleks tungivat vajadust. Vabal ajal eelistatakse suhelda emakeeles ja oma emakeelses ringis koolikaaslastega.

Intervjuu põhjal võib öelda, et eesti emakeelega õpilaste vene keele taseme tõus oli tingitud ainult kvalifitseeritud õpetajast. Õpilaste hinnangul on neist paljudel lugemis- ja kirjutamisoskus paranenud, kuid see ei tulene sellest, et nad õpivad mitmekeelses koolis koos venekeelsete õpilastega. Paljud intervjuus osalejad, kelle emakeel on eesti keel, kasutavad vene keelt ainult vene keele õpetajaga suhtlemiseks. Mõned õpilased kasutavad siiski eakaaslastega suhtlemiseks ka vene keelt, kuid see pole mitmekeelse kooli mõju tagajärg. Õpilaste vastustest selgub, et suur osa lapsi püüab endiselt oma vene keele oskust täiendada, kuid see ei toimu alati läbi suhtlemise. Eestikeelsed noored märgivad, et eelistaksid õppida vene keelt vene filmide ja kirjanduse abil. Mitmekeelne kool on eestlasi vähem mõjutanud, sest nad saavad aru, et elavad riigis, kus nende emakeel on riigikeel ja vene keelt kõnelevate noortega on vaja suhelda eesti keeles.

Koolisituatsioon kajastatakse nii, et erinevate emakeeltega õpilased vähe puutuvad kokku ning nende teise keele oskused paranevad valdavalt õpetajate abil.

INTERVJUUDE ANALÜÜSI KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli uurida mitmekeelse kooli mõju vastavalt venelaste eesti keele ja eestlaste vene keele oskuste ja ühtlasi välja selgitada tegurid, mis võiksid tõsta venekeelsete õpilaste huvi eesti keele vastu ning eestikeelsete õpilaste huvi vene keele vastu. Töö esimeses peatükis on välja toodud mõisted, mis on seotud mitmekeelsusega. On ära märgitud lühike ülevaade, missugust rolli mängib mitmekeelsus Euroopas ja Eestis ning, milles see avaldub. Töö teises peatükis on kirjeldatud, kuidas toimub Eestis võõrkeele õppimine ja esitatud ka statistilised andmed keeleoskuse ja koolis levinumate võõrkeelte õppimise kohta.

Töös kasutati kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Uurimisküsimuse vastuse leidmiseks oli koostatud poolstruktureeritud intervjuu, mis viidi läbi 2022. a kevadel ja mille valimis oli 12 õpilast. Intervjuude andmete analüüsiks rakendasin sisuanalüüsi meetodit. Kõik tulemused töös on esitatud intervjuudes saadud vastuste põhjal.

Töö tulemused näitavad, et ühelt poolt mängib mitmekeelne gümnaasium suurt rolli nii eestikeelsete kui ka venekeelsete õpilaste vastavalt vene/eesti keele arengule. Suurem kasutegur on taolises koolis õppimisest vene kodukeelega õpilastel, kellele annab kool võimaluse rohkem eesti keelt praktiseerida. Intervjuude põhjal võib märgata, et vene kodukeelega õpilastel tõuseb motivatsioon õppida eesti keelt. Elades enamuses venekeelses maakonnas, kus on väiksem kokkupuude eestikeelse kõnega, saavad venelased koolis kuulata rohkem eestikeelset kõnekeelt nii tundides kui ka väljaspool tunde. Tänu õpetajatele, kes annavad õpilastele võimaluse pöörduda nende poole eesti keeles, leiavad õpilased omale tänuväärse suhtluspartneri. Eakaaslastega suheldes kardavad nad vigu teha ja seepärast pelgavad suhtlust. On õpilased, kes on ületanud juba kartuse ja astunud üle keelebarjääri ning ei karda eriti eesti keeles suhelda.

Lähtuvatest eesmärkidest võib tõdeda, et mitmekeelne kool parandab teise keele oskust ja tõstab huvi keelt õppida. Gümnaasium on loonud koolis õpilastele loovuse arenguks soodsa eestikeelse keskkonna ning loonud võimalused, et edukalt eesti keelt õppida. Mis puutub venekeelsesse õpilasse, siis suur osa venekeelsetest õpilastest omavad motivatsiooni ja on motiveeritud, et eesti keelt õppida. Eesti emakeelega noorte hulgas ei ole motivatsioon vene keelt õppida nii kõrge ja nad seavad esikohale inglise keele

õppimise. Vene keelt õpitakse rohkem selleks, et suhelda venelastega ning end arendada ning kultuuritaset tõsta. Ei saa jätta märkimata, et meie kiiresti arenevas ja muutuv maailmas väärtustatakse väga võõrkeelte oskust. On selge, et mitte ainult venelased ei saa kasu koolis keelte õppimisest. Eestlastele antakse samuti väga hea võimalus omandada veel üks võõrkeel, suheldes venekeelsete koolikaaslastega. Õnneks on teatud huvi vene keelt õppida olemas (nagu eelpool juba mainitu), aga eesti keelt emakeelena rääkivad õpilased on koolikaaslastele tihti abiks ka eesti keele õppimisel. Õpilaste vastused näitavad, et osalisel see tugisüsteem toimib.

Keeleõppes võivad probleemid tekkida õpilastel, kes iseloomult on tagasihoidlikud ja ebakindlad ning nendel ei ole tihti ka oma emakeeles lihtne suhtlust alustada. Õpilaste arvamus näitab, et seda võiks parandada see, kui korraldada vene ja eesti kodukeelega noortele rohkem ühistegevusi ja luua võimalus ja vajadus suhtluseks. See puudutab nii tööd tunnis, kui ka tunnivälist tegevusest.

KASUTATUD KIRJANDUS

Argus, Reili, Tiina Rüütma, Anna Verschik 2021. Mitmekeelsus, esimese ja teise keele omandamine. Peamistest teooriatest, uuringutulemustest ja õpetamismeetoditest. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Belobrovtseva, Irina, Aurika Meimre 10. jaanuar 2017. Sõdadevaheline vene emigratsioon suures ilmas ja väikeses Eestis. Mehis. Studia Humaniora Estonica.: 28-46.

Berezkina, Maimu, Kara D. Brown, Kadri Koreinik 2020. Vene keel kui ressurss Eestis. Emakeele Seltsi aastaraamat: 48-54.

Eesti Statistikaamet 2022. Eesti Statistika. <https://www.stat.ee/>. Vaadatud 22.05.22

Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015 13 märts 2009. Tallinn.

EHIS. 1. November 2021. Haridussilm
<https://www.haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/haridusliigid/uldharidus/eesti-keel-teise-keelena-ja-voorkeeled>. Vaadatud 30.05.2022.

Eksamite Infosüsteem 2021. Testide tulemuste statistika.
<https://eis.ekk.edu.ee/eis/eksamistatistika> Vaadatud 27.05.2022

Filippov, Madis 21. mai 2012. Õpetaja: õpilastel puudub vene keele õppimiseks motivatsioon. Postimees.

Haridus- ja Noorteamet 2011. Eesti keele kui teise keele õpe gümnaasiumis\põhikoolis.
<https://oppekava.ee/>.

Haridus- ja Teadusministeerium 2007. Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine. Tartu.

Hiio, Toomas 6. oktoober 2009. Haridus- ja teaduskorraldus Eesti NSVs 1940–1991. Estonica Entsüklopeedia Eestist. http://www.estonica.org/et/Haridus-ja_teaduskorraldus_Eesti_NSVs_1940-1991/.

Huneke, Hans-Werner 2018. Tandem Language Learning: What it is, what it is for, and why. Mitmekeelne haridus. Tartu Ülikooli Narva kolledž.

Inglise Maja 2022. Miks on kasulik õppida keeli?

<https://englhouse.ru/et/uchashhimsya/chto-daet-znanie-anglijskogo-yazyka.html>.

Kalmus, Veronika, Anu Masso, ja Merle Linno 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs.

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>. Vaadatud 26.05.2022.

Kasuri, Mare 2020. 2020. aasta vene keele riigieksamit asendavatest eksamitest.

<https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021->

[11/L%C3%BChianal%C3%BC%C3%BCs%20%28%20RVE%20_vene%20keel2020%29.pdf](https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-11/L%C3%BChianal%C3%BC%C3%BCs%20%28%20RVE%20_vene%20keel2020%29.pdf)

Klaas-Lang, Birute, Kristiina Praakli, Anni Peedissin, Alla Lašmanova 2014.

Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe. Tartu: Tartu Ülikool.

Maruste, Rait 3. veebruar 2022. Mitmekeelsuse võiks EL-i asutustes asendada inglise

keelega. <https://www.err.ee/1608487748/rait-maruste-mitmekeelsuse-voiks-el-i-asutustes-asendada-inglise-keelega>.

Mellik, Juhan 16. juuli 2010. Eesti noorte vene keele oskus jätab soovida. Postimees.

Mogilevich B.R. , Kalinkin A.A. 2017. Многоязычие как социокультурный феномен.

Известия Саратовского университета: 136-138. Saratov. Saratovi Ülikool.

Morozova, I. 2012. Многоязычие и его влияние на социокультурную идентичность.

Kõrgem Majanduskool. Moskva.

Oja, Silja 16. märts 2021. Eesti elanikud räägivad 231 eri emakeelt.

<https://turundajatealiit.ee/eesti-elanikud-raagivad-231-eri-emakeelt/>.

Parksepp, Anette 6. juuni 2018. Uuring: aktiivne eesti keele oskus puudub poolel

muukeelsetest elanikest. <https://www.err.ee/837422/uuring-aktiivne-eesti-keele-oskus-puudub-poolel-muukeelsetest-elanikest>.

RITA-RÄNNE projekt. 2022. <https://sisu.ut.ee/ranne/7-t%C3%B6%C3%B6pakett>.

Vaadatud 10.06.2022.

Rootsi Eestlaste keelekomisjon 2020. Eesti keel / Estniska språket.

<https://sverigeesterna.se/eesti-keel-estniska-spraket/>.

SA INNOVE. INNOVE. 2022. <https://www.innove.ee/> Vaadatud 30.05.2022.

Statistikaamet. Eesti statistika. 31. Detsember 2011.
https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvaloendus_rel2011_rahvastiku-demograafilised-ja-etno-kultuurilised-naitajad_rahvus-emakeel-ja-keelteoskus-murded/RL0441. Vaadatud 27.05.2022.

Tammaru, Tiit 2016. Milline kultuuriruum avaneb Z-põlvkonnale? Eesti koostöö kogu.
<https://kogu.ee/2016/03/07/milline-kultuuriruum-avaneb-z-polvkonnale/>. Vaadatud 28.05.2022.

Tartu Ülikool. Lumepallivalim. 2022.
<https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/lumepallivalim.html>. Vaadatud 10.06 2022.

Taskaeva, E. B. 2018. Многоязычие в современном мире: культурные традиции и направления исследования. Вестник СГУПС: гуманитарные исследования. Санкт Peterburg.

Tender, Tõnu 2010. Mitmekeelsus Eestis Euroopa Liidu mitmekeelsuse ideaali taustal. Tartu: Tartu Ülikool.

Tomusk, Ilmar 2019. Eesti keel – emakeel ja riigikeel. Eesti Rahva Muuseumi ajaveeb.
<https://blog.erm.ee/?p=12828>

Tomusk, Ilmar 2019. Vene kooli üleminekust eesti õppekeelele. Õiguskeel.
[file:///C:/Users/Admin/Downloads/Ilmar%20Tomusk.%20Vene%20kooli%20%C3%B5pekeelele%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Ilmar%20Tomusk.%20Vene%20kooli%20%C3%B5pekeelele%20(2).pdf) es

Õunapuu, Lembit 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses. Tartu: Tartu Ülikool.

THE IMPACT OF MULTILINGUAL SCHOOL ON THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' ESTONIAN/RUSSIAN LANGUAGE SKILLS

The aim of this Bachelor's thesis was to investigate what impact does studying in multilingual school have on Russian- and Estonian-speaking students. This is an extremely relevant topic as Estonia remains a multilingual country. Despite Estonian being the official language, at least 24% of Estonian citizens consider Russian as their mother-tongue.

The research was conducted at a multilingual high school where Russian-speaking students learn according to Russian curriculum and Estonian-speaking students follow the Estonian curriculum. The interview with the high school students was conducted by using the qualitative research method. In total, there were 6 Russian-speaking students that learn according to Russian curriculum and 6 Estonian-speaking students that follow Estonian curriculum interviewed for this research.

The main question topics were: 1) the use of Estonian/Russian languages in different situations; 2) students self-evaluation of Estonian/Russian language skills; 3) the reason behind choosing the high school; 4) students' coeducation with another language native speakers; 5) the use of Estonian/Russian languages in school; 6) the use of Estonian/Russian languages outside of school; 7) the impact of multilingual school on the development of students' Estonian/Russian language skills.

The questionnaire revealed that the level of Estonian language among Russian-speaking students has improved due to attending a multilingual educational institution. Children whose mother-tongue is Russian were exposed to Estonian-speaking environment which required studying the majority of school curriculum in Estonian as well as using the Estonian language to communicate with school staff. However, many Russian-speaking students admitted to avoid using Estonian outside of school and prefer to communicate with their Russian-speaking peers.

Many Estonian-speaking students were able to improve their Russian language solely owing to Russian teachers. Some of the interviewed students use Russian to communicate with friends and peers which helps them to maintain and/or develop their

Russian language. Though, the vast majority of the interviewed only use Russian in Russian language classes or in situations when strangers approach them using Russian.

The interview has shown that Russian- and Estonian-speaking students do not really interact with each other as they only have one shared class per week and both groups tend to mostly socialise within the group of native speakers of their own language during the breaks.

LISA 1

INTERVJUU

Sissejuhatus (Mitmekeelse gümnaasiumi valik)

Keeled enne gümnaasiumi:

1. Mis keeles suhtlete kodus? Sugulastega? Sõpradega? Kui tihti ja mis olukordades kasutasite vene/eesti keelt enne gümnaasiumisse minekut?
2. Kui head on teil olnud vene/eesti keele oskused põhikoolis ja missugused on need nüüd? Osaoskused: lugemine, kuulamine, rääkimine, kirjutamine. Enesehinnangu skaala ette: halb, rahuldav, hea, väga hea. Mis põhjustel üks oskus on nõrgal tasemel, aga teine oskus on heal tasemel?

Gümnaasiumi valik:

1. Miks te valisite õppimiseks selle gümnaasiumi? Kas oli ka muid valikuid mõttes? Kes aitas teha valiku?
2. Kui suurt rolli gümnaasiumi valimises mängis see, et see on mitmekeelne gümnaasium? Kas olete oma otsusega rahul? Miks? Mis vastas ootustele, mis oli teisiti?

Õppimine ja eesti/vene keele kasutus mitmekeelses koolis

1. Kui palju teil on õppeaineid, kus te õpite koos vene/eesti kodukeelega õpilastega?
2. Kui palju teil on vaja töötada õppeainetes koos vene/eesti kodukeelega õpilastega?
3. Kui tihti (igapäevaselt tundides, tunnivälisel ajal) te kasutate vene/eesti keelt õpetajatega suheldes? Millest see sõltub?
4. Kui tihti te kasutate vene/eesti keelt koolis (tunnivaheajal, tundidel, kooliüritusel, klassivälises tegevuses)?
5. Kui tihti (igapäevaselt tundides, tunnivälisel ajal) te kasutate vene/eesti keelt koolikaslastega, kelle emakeel erineb teie kodukeelest? Millest see sõltub?
6. Vene/eesti keele kasutus kooliväliselt? Mis olukordades ja kellega? Kui hindaksite protsentides, siis kui palju eesti, vene, inglise vm keelt igapäevaselt?

7. Kas alustate ise suhtlemist mitte oma emakeeles? Kellega?

Kokkuvõtteks

1. Kuidas hindate oma osaoskuste arengut nüüd. Osaoskused ja skaala. Millest on areng tingitud? Mis aitab keele arengule kõige rohkem kaasa? Miks?
2. Mida peaks veel tegema koolis/väljaspool kooli, et teie vene/eesti keele oskus muutuks paremaks?
3. Mis mõju on mitmekeelses koolis õppimisel teie vene keele arengule?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maria Šavkun,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Mitmekeelse kooli mõju õpilaste keelearengule“, mille juhendaja on Birute Klaas-Lang reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maria Šavkun

16.06.2022